

Ставрополь китаб басманы
Къарачай-Черкес бѣлюмю
Черкесск, 1984

СЮЙЮНЧЛАНЫ
АЗАМАТ

АЛГЪЫШ

И А З М У   К И Т А Б

С(Кар.)2
С 91

С 91

Суюнчев А. А. Благопожелание. Карачаево-Черкесское отделение Ставропольского книжного издательства, 1984 г.

Сборник составляют лучшие стихи поэта, написанные в разные годы. Это произведения о Ленине, о Родине, о героях войны и мирного труда, об интернациональной дружбе советских людей, цикл стихов о поездке по нашей стране, о смысле жизни человека, стихи о любви и живописной природе родного края.

С(Кар.)2

С $\frac{4702260000-60}{M 159(03)-83}$ 76-84

© Ставрополь китаб басманы
© Къарачай-Черкес бслюмю, 1984

МЕНИ ДЖЫРЫМ

Мени джырым минг къанатлы турна болса,
Мен мингин да къагъар эдим джер башында,
Тюзлюк урлукъ себер ючюн джюрскледе
Дуняны тюзлеринде, тауларында.

Мени джырым минг къанатлы турна болса,
Таза къара сууладан мен ичирирем,
Аны хар бир къанатына суулукъ байлаб,
Суу кюсеген инсанлагъа джетдирирем.

Мени джырым минг къанатлы турна болса,
Хар бирине бирер артмакъ тагъар эдим,

Дунияда джарлылагъа, онгсузлагъа
Мен хоншулукъ эмда тигим чачар эдим.

Мени джырым минг къанатлы турна болса,
Учуб барыб, уруш тюзге тюшер эдим,
Джана тургъан уруш отну джукълатыргъа
Хар тюгюнден сибирткиле этер эдим.

Мени джырым минг къанатлы турна болса,
Хар бирине къонгураула тагъар эдим,
Атом бомба кёкню ичин джармаз ючюн,
Къуугъун салыб, хар кюн сайын къагъар эдим.

Мени джырым минг къаиатлы турна болса,
Хар тюгюнден джити къалам къыяр эдим,
Къарнашлыкъны, адамлыкъны иннетлерин
Джер джюзюне, байракъ этиб, джаяр эдим.

Мени джырым минг къанатлы турна болса,
Хар бирине сюймеклик деб джазар эдим,
Алай бла, огъурлукъну сакълай, джакълай,
Дуннягъа насыб таудан къарар эдим.

НАСЫБХА АТЛАМ

Джанагъан чакъда, тюбоб сау-эсен,
Насыбны кёкде излеме,
Мен, джерде халал уруна эсем,
Насыбха атлам этеме.

Зорлукъ алкъын къорамагъанд джерден,
Ол тауусулгъанды деме.
Душманнга джаулукъ мен эте эсем,
Насыбха атлам этеме.

Джашау джолла, оза чекледен,
Узакъ джерлеге эттелле.
Мен, шохлукъ къолну тутала эсем,
Насыбха атлам этеме.

Келлик тёлуге болалсам себеб,
Мен муратыма джетеме.
Бююн адамлыкъ этеле эсем,
Насыбха атлам этеме.

МИЙИК ЕЛЧЕ

Атам-бабам, сайлай келиб дуняда,
Джашар джерге мийик джерлени алгъанла,
Къараб кёрсем, мен тауланы къатында
Башым кёкге джетген кибик болама.

Атам-бабам, сагъыш эте дуняда,
Таурухлада мийик ойла къойгъалла,
Мен алагъа тынгыласам хапарда,
Башым кёкге джетген кибик болама.

Атам-бабам, джюрюй-сынай джашауда,
Иги адетни джорукъгъа салгъалла:
Ерге туруб, джаш сый берсе къартлагъа,
Башым кёкге джетген кибик болама.

Огъур ишге, манга къала этгенча,
Тамам керти кёлум бла къууанама,
Минги Тауну айрысындан ётгенча,
Башым кёкге джетген кибик болама.

Мени бла бир джуртлула, урунуб,
Коммунизмни мийигине баралла,
Джангы хорлам этсе халкъым, учунуб,
Башым кёкге джетген кибик болама.

Мени бла бир джуртлу адам аламны
Тахсаларын ача эсе, махтанама.
Эте эсе Джерден Айгъа атламны,
Башым кёкге джетген кибики болама.

Октябрны иннетлери джайылыб.
Джер юсюнде жангы джюрюш алалла.
Кёлтюрюлсе кызыл байракъ чайкылыб.
Башым кёкге джетген кибики болама.

НАСЫБЛЫ САН

Насыблы сан, насыбсыз сан дейдиле,
Къууанч, бушуу тюбегенден ойланыб.
Алгын мен да ийнанмаем ол сёзге,
Енге бюгюн сагын этдим ийнаныб.

Джети деген ёлче болганд бурундан:
Джети кере ёлчеле да, сора—кес,
Ётдюр мийик кёкню джети къатындан,
Эниб, джерни джети къатын теш.

Джанкъылычны джети тюрлю бояуу
Огъур кёпюр болад дейле кёклеге.
Адам улу джети бла джашауун,
Муратларын байлагъанды кёб кере.

Джети джулдуз — Джетегейли болгъанды
Къара кече аджашханнга джол уста.
Адам улу кёб ёмюрню баргъанды,
Умутлары джулдузлача джарыта.

Эртделеден халкъ суйюучю сейир сан
Елче болгъанд джыйырманчы ёмюрге.
Ноябрны джетисинде совет кърал
Дуниягъа джангы туугъанд ёсерге.

Эс базманига сал да мындан оюм ал,
Сёзю бла халкъым ишин бир этгенд.
Октябрны джетисинде бизни халкъ
Джашаууну Баш Законун бегитгенд.

Къулу тюлме не тюшню, не ышанны,
Бек сюеме мен джашауда кертини,
Алай а, халкъ сайлай эсе бу санны,
Мен санайма насыб саннга джетини.

ЛЕНИНИ КЪОЛУ БЛА

Мен киреме, джюрек дженгил тебине,
Ленини Кремлде кабинетине.
Китабла, картала эмда ишчи стол.
Былайдан къралгъа оноу этгенди ол.

Кабинетде карталаны биринде
Бир джазылгъан мени эсими бурады:
Кёк къалам бла Минги Тауну тубюнде
«Къарачайлыла» деб джазылыб турады.

Сансыз къалгъан миллетими сагъыныб,
Уллу вождну тутуб тургъан картына,
Арабин, ким джазгъан болур, къайгъырыб,
Сора ушатдым мен Ленини хатына...

Башым кёкге джетген кибик, къууаныб,
Кёлюм алай кёлтюрюлдю, учундум.
Разылыгъым тенгиз болуб, чайкъалыб:
«Ма мен къарачайлыма!»—деб кычырдым.

Ленин устаз автономлукъ бергенел
Тау тубюнде тургъан гитче халкъыма,

Къарачай-Черкесия дегенед
Джангы чыкыгъан областымы атына.

Совет къралны бир сейрлик мюйюшю
Туугъан джерим, джашнаб, къанат кергенди,
Тау халкъыма насыб джашау юлюшню
Уллу Ленин къолу бла бергенди.

ЛЕНИНИ МАВЗОЛЕЙИНДЕ

Къызыл Кремлни къатында
Площадха киргенлей.
Мермер таидан этилген
Кёрюнеди Мавзолей.

Ариу мермер джылтыраб
Площадны тёрюнде,
Кёрсенг «Ленин» джазыуну,
Къууанч ойнайд кёлюнгде.

Мавзолейни ичинде
Уллу Ленин джукълайды.

Аны сыйлы къарауул
Кирпик къакъмай сакълайды.

Сынджыр болуб, тизилиб,
Анга мингле баралла,
Тюрлю-тюрлю джерледен
Келиб оюм алалла.

Къыш боранда келиб кёр,
Кел не терек чакъгъанда,
Хар заманда адамдан
Площадь толур хаман да.

Л е н и н!.. Сени кёрюрге
Деб узакъдан келеме,
Сен къутхаргъан бир халкъдан
Бюсюреу келтиремс.

Мени туугъан халкъымы
Джери ташлы, тау эди,
Аны халы, джашауу
Мутхуз эди, тар эди...

Тюзлюк эшик ачылды
Октябры кюнюнде,
Таугъа, сыртха эркинлик
Келди сени кюнюнгден.

Революция хорлаб,
Джерде жарыкълыкъ болду,
Таурухлада мураты
Керти джашауда толду.

Ленин — багъалы устаз!
Мени джуртум тау Кавказ
Чайкъалады, джашнайды,
Джолунг бла атлайды.

Сен къайгъыргъан къарачай,
Черкес, база, ногъай —
Барадыла миллетле —
Сен юретген иннетде.

Келдим санга тау бла,
Келдим санга суу бла,
Келдим бюсюреу эте,
Таза джюрек талпыу бла.

Бетден бетге туберге,
Джюрегими айтыргъа,
Ушакъ этиб, кёллениб,
Эм учунуб къайтыргъа.

Джюрек урад былайда,
Кетиб анга акъылым,
Кёрюб джукълаб тургъанча,
Мен атлайма акъырын.

Аямайды бюгюн да
Ол мангылай къыйынын,
Сагъышлыды, чекгенча
Джерни къалынын, джукъасын.

Халкъы ючюн хазырды
Отха, суугъа кирирге.
Елмегенди, сауду деб,
Былай келед кёлюнге.

Келген адам тул-тубан,
Ленин, сени кёрюрге,
Былай бир шоху болгъан
Амал джокъду ёлюрге!

Къозгъалгъан кекюрегимде
Бушууну жарыкъ дженгиб,
Ленинни жарыкъ бетинден
Бир джумушакъ нюр келиб,

Аны ишии этерге
Энтда къарыу, кюч алыб,
Мавзолейден тышына
Чыкъдым мен сагъышланыб.

...Ташыйды инсан толкъуну
Ленинге халкъ сыймеклик.
Ленин, сенден башланады
Бу ёмюрге игилик.

СОВЕТ ДЖУРТУМ

Мени шохларым: азеф байджанлы,
Оруслу, узбек, якутлу, —
Къарнаш-эгешча, алай джашайбыз,
Мен сени бла бир джуртлу.

Мени джеримде атха минелле,
Сени джерингде — буулагъа,
Аны джеринде улоу тюеди, —
Бары саналад бир джуртха.

Мени джеримде будай сабанла,
Сенде джашнайла бачхала,
Аны джеринде мамукъ антаула --
Бары саналад бир джуртха.

Барыбызгъа да ишленд темир джол,
Самолет беред къанатын.
Бизге джюзерге къайыкъ этелле
Суу да, тенгиз да сыртларын.

Шимал джанында буу сюрюулеринг,
Югда уа къойла — тул-тубан.
Аралыгъында тууар мюлклеринг,
Сют къобанланы бардыргъан.

Учсуз, къыйырсыз сабан ызларын
Къарам джетмеген джайлыгъынг.
Совет халкъыма къуллукъ этеди
Мени джуртуму байлыгъы.

Къайры барсам да, къайда болсам да,
Мен бу байлыкъгъа неме.
Совет джуртуму хар бир элисин
Чексиз, къыйырсыз сюеме.

АЛТЫН КИТАБ

Узун, узакъ ёмюрлени,
Умут этиб, адам улу
Ашхылыкъны, игиликни
Излегенди, таймай джолун.

Ёнге айтыб эштмегенди
Атам-бабам ёмюрюнде,
Быллай китаб кёрмегенди,
Джети джукълаб, таб, тюшюнде.

Джашау джерге орналгъанлы,
Башлагъанлы нисан атлаб,
Быллай сейир магъаналы
Джазылмагъанд бир да китаб.

Кьол аязгъа чыракъ салыб,
Излесенг да дюн-дунияда,
Къайда табхын быллай насыб.,
Айлан да кёр джер башында!

Къазсанг джерни джети къатын,
Чыгъар темир, накъут-налмаз,
Кюмюш, кесинг чекген алтын,
Енге быллай хазна чыкъмаз.

Бу китаб акъылны, эсни
Тёбесиди эм таууду.
Аны сүймеген а кеси
Халкъны душманыд, джаууду.

Аида орун табалла
Халкъланы тюз иннетлери,
Нюрлю джилтинле чачалла
Аны сейирлик бетлери.

Тейри джарыкъдаи джарыкъды
Аны сейирлик бетлери,
Насыбха кенг ачылыбды
Эркинликии эшиклери.

Джерни, мюлкню иснисе,
Не байлыкъ да къолунгда.
Къайсы джеринде да эркинсе
Джашаргъа Ата джуртунгда.

Джашлыгъынга къанат берген,
Къартлыгъынгы рахат этген,
Джолну ачхан урунургъа,
Бачхыч салгъан билим таугъа.

Уллу халкъны, гитче халкъны
Бир-бирине къарнаш этед.
Урунууда табхан халкъны
Адамлагъа тенг юлешед.

Шохлукъну, тенгликни теджеб,
Айырмайды, сары шинли,
Акъ шнилессе, къараса деб.
Къайсын суйсенг, тут ол динни.

Есдюр, джарыт миллет тилни,
Къайсы тилде суйсенг, сёлеш.
Ач фахмунгу, сал да кючню,
Билиминги халкъгъа юлеш.

Халкъланы ашхы муратын
Ичине джыйыб турады.
Ол китабны къысха аты
Совет Конституцияды.

Сукъланыгъыз: ол китабны
Къол аязымда тутама,
Толусу бла мен аны
Джашауда хайырланама.

Ач меннге, алтын китаб,
Чомарт хазналарынгы ач,
Сен, халкъыма кюнча джараб,
Кече кюн да нюрюнгю чач.

РОССИЯ

~~Али~~ джуртум Россия, сен
Тюзлюкню анасы,
Джюз миллетни бирлешдирген
Къадама къаласы.

Мийик таула, узун суула,
Тюзлеринг а—чексиз,
Россия, Россия, сени
Сюеме мен кемсиз.

Къыйын кюнде сыйын, джерин
Джауладан къоругъан,
Шохларына билек бериб,
Джаны бла джакълагъан.

Учхан къушдан тюк алычу
Аждагъан джашларынг,
Джетген джерге джан салычу
Айджаякъ къызларынг.

Кёб джылны туздам бердиле
Чомарт, берч къолларынг,
Джюрегим бла ётдюле
Сени кенг джолларынг.

Россия, Россия, джаным,
Тыбырым, арбазым,
Акъ къайындарынгы джырын
Алгъанды ауазым.

Мийик таула, узун суула,
Тюзлеринг а—чексиз,
Россия, Россия, сени
Сюсме мен кемсиз.

СОВЕТ СОЮЗНУ ДЖИГИТИ
КЪАСАЙЛАНЫ ОСМАННГА

Юч джылгъа джууукъ къазауат этдинг
Белоруссияны джеринде.
Беш адамдан башлаб, полк къурадыг
Партизан джуртну ичинде.

Немец фашистле партизанланы
Къурутур планла салалла.
Партизан полкла окружение
Къуршоудан чыгыб баралла.

Билмей тургъанлай, чегет башындан
Душман самолет чыгъады.
Джанбаш ийилиб, пулеметундан
Партизанлагъа атады.

Джауладан кьоркьа билмеген Осман,
Пулемет алыб кьолуна,
Чегет ташагьа герен кирирге
Буйрукъ береди полкуна.

Къатындагъы ат чанагьа тиреб,
Пулеметундан от ачад.
Фашист белгили джау самолетну
Ол джау чыракълай джандырад.

Алай а джигит кеси да ауад
Къара джамчыны юсюне:
Ауур джаралы болса да, тулпар
Сагьыш этмейди кесине.

Ётгюр командир, компасы бла
Картаны алыб кьолуна,
Буйрукъ береди, оноу этеди
Полкуну джюрюб джолуна.

Акъ кьайынладан бачхыч этдиле
Имбашларына кёлтюрюб,
Сау юч сутканы алыб бардыла,
Къыш мырдыладан ётдюрюб.

Аскер тенглери ант этедиле
Хорламгъа дери барыргъа.
...Белоруссияда кёбле келелле
Герой джукълагъан къабыргъа.

ТУУГЪАН ДЖЕР

Таза тау хауанг
Джаныма балхам
Болгъанды туугъан кюнюмде,
Сени кюнюнгю
Этдим мен кюзгю
Джашауну джарыкъ кёрюрге.

Мен джер юсюнде,
Мен джер джюзюнде
Кёб топракъны тебледим.
Ах, туугъан элим,
Ой, ёсген джерим,
Деб, сени кюсеб изледим.

Къайры барсакъ да,
Къайда болсакъ да,

Бир сейир кючле тарталла :
Ата босагъа,
Туугъан отджагъа
Хамаи чакъырыб туралла.

О Ата джуртум,
Сени джолларынг
Къууанч, насыб да берелле.
Сени кюнюнгю
Мен кюзгю этиб,
Джашауну джарыкъ кёреме.

ТАУЛУ СОЛДАТНЫ ДЖЫРЫ

Уруш тюзюнде
Къыйын сермешде
Джаралы болуб къалгъанем,
Къаным кёб кетиб,
Аджалгъа джетиб,
Тамам къарыусуз болгъанем.

Къымылдамай сан,
Ичден чыкъмай джан,

Лзчыкь сезсед джангыз эс,
Душман солдатла,
Юсюм бла атлаб,
Бараед аяусуз сермеш.

— Тохтама, джюрек,
Къымылда, билек,
Ишле, къан къатхан автомат, —
Деб тилесем да,
Кюч излесем да,
Кёк, джер тёгерек айланад.
Бу къыйын халда

Ёлюм джукьуда
Мен бир орус сёзлени эшитдим:
Анам келгенча,
Хорлам келгенча,
Ол ауаз мени тирилтди!

Мени орус тенг
Уруш тюзюнде
Къутхаргъан эди ёлюмден...
Хорламны кёрдюм,
Анамы кёрдюм
Мен орус сёзню кючюнден.

ЕМИОРЛЮК ОТ

*Кавказ ауушланы
кзорцулагъанлагъа атайма*

Къойчу сюрюу кютеди тау джайлыкълада.
Емюрлюк буз ачылгъанды, къарла эриб.
Бир къарантха кёрюнеди бугъойлада,
Кёкден тюшген къушха ушаш къанат кериб.

Къойчу анга джууукълашса, кёрюб къояд:
Миялача, буз кюбеде солдат джатад!
Пилоткада беш мюйюшлю джулдуз джанад,
Къар къучакълай, джатыб турад совет солдат.

Къойчу аны хурджуунун тинтиб, къармайд.
Ол джигитни ким болгъанын билир ючюн.
Огузджыллыкъ сураддан а летчик къарайд:
Къаны джая, кёзю джана — бир илячин!

Ол джакълагъанд тау тёппени къанлы джаудан.
Джаш джашауун джурту ючюн аямайын,
Отуз джылны постда тургъан джигит улан,
Анга алкъын уруш кюнле бошалмайын.

...Емюрлюк от джанад къарнаш къабырлада,
Джарыкъ берс, нюр джанады, чырт
джукъланмайд.

Кече, кюн да от тили бла джаласа да,
Энди аны буз джюрегин эриталмайд.

Емюрлюк от—джашау белги—кёлге асыу,
Джукъланмазлыкъ тыбыр отча джылтырайды.
Къайда эсе да аскерчини къарт анасы:
«Илячиним нек келмейди?»—деб джылайды.

БУХЕНВАЛЬД КЪОНГУРАУ

Тубан басханча Эттесберг тауну,
Кюнню джарыгъы тас болуб,
Титиретеди ёлгени, сауну,
Бушуулукъ тышыу чарс болуб.

Мазаллы тешге салта ургъанча,
Къагъад бухенвальд къонгурау,
Бютеу дуниягъа къуугъун салгъанча,
Эсни къозгъайды зынгырдау.

Мурдарла этген зорлукъ керюнюб,
Баш тюклеринги кёлтюред,
Бухенвальд печни кюлю, кёмюрю
Бюгюн да кёзюню кюндюред.

Кьонгурау кьаргьайд асси душманны,
Элия бешикге сала,
Кьонгурау кьагьад, сау инсанланы
Мамыр джашаугьа чакьыра.

Ол кьонгурауу темир кьууушу
Ачыу кьазанча кьайнайды,
Аны тарыкьгьан кьуугьун тауушу
Джерде тюзлюкню джакьлайды.

Ангылайда мында хар тынгылагьан
Кьонгурау тилни тылмачсыз,
Ненча кьралдан кьаллай бир инсан
Мында ёлгенди гюнахсыз.

Кьан кьатыш акьгьан неси кёз суула
Тургьанча джерни сугьарыб,
Кьызыл кьан чабхан чынар чапракъ
Агьад, кёзюеуюз саргьалыб.

Къонгурау къагъад, бир джангы туугъан
Сабийча, алай кычыра:
Аны киндигин кесерге ашыкъ
Огъур кыбдынъ бла, Джер-Ана!

**ДЖУКЪЛАВ ТУРГЪАН
СУУДАН ТИЛЕК**

Дагъыл тюзде суу, джаньлыб,
Толкъун таууш этмей джукълайт.
Джууургъанча, булут басыб,
Сууну тюшюн сабыр сакълайт.

Суу кёреди рахат тюшле:
Кюн кышылыкъгъа джетиб келе,
Джагъасында — бичен тишле,
Башында — акъ кёгюрчюнле.

Къарачайда эртделеден
Быллай бир айтыу барад:
— Джукълагъан суугъа тюбесенг,
Тилек тиле — къабыл болад.

Ийнамайын къалай этгин
Джашауда огъурлу кючге.
Нарт аккамча, тилейме мен,
Иги джора тюшюб эсге:

— Джукълаб тургъан огъурлу суу,
Дунияда болмасын къазауат,
Неден да алгъа — джер болсун
Сют уюгъан кибик, рахат!

ДЖАНКЪЫЛЫЧДАН ЧЫНГАУ

*Биринчи космонавт тиширыу
Валентина Терешковагъа*

Кёб ёмюрию мени къарлы тауларымда
Эркинликсиз, зорлукъ джашау чырмау болуб,
Тиширыула, джахилликни ауларындан
Чыгъалмайын, джашагъанла армау болуб.

«Тиширыуну чачы узун, акъылы къысха», —
Дегендиле шернатны джакълагъанла.

Тыбыр кириу чеги болуб, тиширыула,
Отну ышырыб, джукълатмайын сакълагъалла.

Эркиши бла сабан сюргенд, оракъ оргъанд,
Эркиши бла тенг болуб, сюрюу кютгенд.
Бир суйсе уа, майрышмайын, терен суйгенд,
Къуугъун кюнде, эркишича, сауут такъгъанд.

Аны ючюн аталгъалла юй бийче деб,
Кёгюрчюн бла, къарылгъач бла тенглендире.
Къанатлары кесилгенча, уча тебреб,
Учалмайын къалгъандыла неича кере.

Андан сора келгендиле бу оюмгъа:
«Тиширыу эркишини къанатыд»,—деб,
Бурунгула салгъандыла джомакълагъа:
«Суу анасы тенгизлени аллахыд»,—деб,

Закий халкъым тиширыугъа ийнанганды,
Дагъыда айтханд бир джомакъда кёлю бла:
«Тиширыу а эркиши да болаллыкъды,
Секиргеплей джанкъылычны юсю бла...»

Тау джомакъны ашхы муратын толтургъан
Сейир заман келди бизни Джуртубузгъа:
Джанкъылычны юсю бла биринчи учхан,
Минг бюсюреу россиячы джигит къызгъа!

О тиширыу, уллуд сени къудуретинг!
Тыбыр кирнуюнден атлаб тышына,
Джанкъылычны тогъайындан чыгаб ётюб,
Аламны да джыйдыңг огъур къучагъынга.

КЮН

Сабийликни сезимине бой берс,
Хар бир эли Кюню барды, деб эсим,
Чыгъа эдим эл къатында тёбеге,
Кёрюр ючюн хоншу эли да Кюнюп.

Къарай эдим мен, кёрлюкча, дунпурдан,
Кюн таякъла кёзлерими къаматыб:
Кюн тураед эки эли башында,
Экисин да бирча тенгиш джарытыб.

Заман ётуб, джетгенинде мени ангым,
Кёрдём, барыб сахарлагъа, элlege,
Сора билдим Кюнню джангыз болгъанын
Дунияны юсюндеги джерлеге.

О сабийлик кёзбау оюм, джомакълыкъ,
Эртде атдым кёзлеримде ауунгу.
Тенг болса да бюгюн джерде кюн джарыкъ,
Анырама мен шохуму, джаууму.

Излегенле барды джерни юсюнде
Тийдирирге Кюнню джангыз кесине.
Сабийден да сабий болгъан кишиге
Джомагъымы мен салама эсине.

КЮН ТУТУЛГЪАНЫНДА

Кюнню бетин къара тамгъа
Басханында,
Джерни юсю мутхуз болуб
Къалгъанында,

Джан тамырым алай чанчды,
Алай чанчды:
Кюн ачылмай кълаллыкъ кибик,
Къоркъуу басды.

«Не этербиз, атом уруш
Джерни алса,
Не этербиз, кюнию джарыкъ
Кёзюн джабса?»

Мараз болдум, бу сагъышха
Кетиб эсим,
Ток ургъанча, титиреди
Аркъа джигим...

Ким эсе да тыйгъан кибик
Тылпыууму,
Мен тохтадым, алалмайын
Солуууму.

Кетгенинде кюнию юсюнден
Кёлеккеси,
Меннге джашау кълайытханча
Сезди эсим.

О алтын кюн! Джарыгъынгы
Къызгъанма сен.
Сен джабылгъан такъыйкъагъа
Азгъанма мен.

Къайда эсе да атомчуну
Къара къолу
Узалмасын кюннге тютюн-
Джалын болуб.

Джерни бютеу джабмаз ючюн
Къара къурум,
Адам улу, сен мындан эт
Терен оюм!

КУБА

Не узакъда болсанг да сен,
Таныйма сени отунгу,
Кавказ тауладан къараб, мен
Кёреме керти шохуму.

Джагъаларында океан,
Кёкюрегинде кызыл байракъ,
Топрагы — шекер айрымкан,
О Куба, Куба — бал таракъ!

Кубада революция.
Патронташ кысыб белинге,
Сабан сюре, көгет джыя,
Къуллукъ этед миллетинге.

Ёмюрлюк джаз чыгъад сенде
Тюзлюкню къанатларында.
Къууандырад, шохум, мени
Пелиуан кюч атламында.

Насыб джулдузунг джылтыраб,
Узакъ ёмюрню джарытсын,
Урунганланы этиб саф,
Кызыл байракъгъа чакъырсын!

Гитче болса да айрымкан,
Ол кеси чекген бир алтын.
Мийик тутханлай тураса
Революцияны атын.

Кюн батхандагъы джарым шар
Сыйлы аманат этгенди:
Эркинликни чархын алгъа
Буругъа санга бергенди.

Хар кюнден кюнге ёседи
Социализмни джюрюню.
Москва—Гавана береди
Керти шохлукъну юлгюсю.

Джагъаларында — океан,
Кёкюрегингде—къызыл байракъ,
Топрагъы шекер айрымкан,
О Куба, Куба—бал таракъ!

УКРАИНАГЪА

Сабий кюнден башлаб, ийнан,
Джюрегимде тургъанса сен,
Сеннге «алтын Украина»
Деб айтханма кёб кере мен.

Эски мурат джангы толуб,
Алтын къачны ийнагъында,
Сюнюб келген къонакъ болуб
Сюелеме мен аллында.

Мийик кюмюш тауларымдан
Сени кёрюрге келгенме.
Сени алтын сабанларынга
Алгъыш салам келтиргенме.

Тартылыб темир чыбыкъла,
Джана шыбыла чыракъла,
Темир эрите, къотара,
Къулач керелле заводла.

Былайда джокъду эринчек,
Джюрюш алгъанды урунуу;
Ишлейди джер, ишлейди кёк,
Халкъгъа ишлейди баргъан суу.

Бир джазыуну иелери
Узакъ джолгъа джолдаш болдукъ.

Тауну, тюзню миллетлери
Эркин джуртда кьарнаш болдукъ.

Уллу Днепр джагъасына
Келиб, мен суу ичеме.
Халкъынга эм туздамынга
Уллу бюсюреу этеме.

Акьыл тебе кьартларынга,
Ачыкъ кёллю джаиларынга,
Джулдуз кёзлю кызыларынга —
Бюсюреу этеме барына.

Мени таурухлада нартча
Бир кючюм болса кьолумда,
Джанкылычдан джол этерем
Кавказ бла сени арангда.

Сениге разы эмчек улан
Болуб, юйге кьайтама мен.
Сыйлы Совет Украина,
Кетмезсе ёмюрде эсен.

КЪЗАХСТАН

Халмурзаев Мауленге

Къыйын кюнде сен аллыма
Кёб джайдыңг тепси—дастархан.
Рахмет, рахмет туздамынга,
О чомарт кёллю Къзахстан!

Болдунг сен манга, Къзахстан,
Джашаууму бир ауушу,
Джюреке синггенд караван
Къонгураучугъунгу тауушу.

Джылкъылагъа аркъан атдым,
Джашларынг бла кёкнар чабдым,
Юзгерере къозу тартдым,
Сабан сюрюб, хансын артдым.

Джангы джерге, барлагъынга
Чыкъгъанында джашынг, къартынг,
Къумларынга караванга
Негерликге тие такъдым.

Уча этдим кийик уудан,
Пасыб табдым урунуудан.
Алай бла, о Къзахстан,
Болдум санга джууукъ, улан.

Клушча, къанатлы джашлыгъым
Етиб кетди сыртларынгда,
Болур мени къол къыйыным
Акъ мамукъ антауларынгда.

Къумда мен салгъан терек бачха
Песи кюнде берсе салкъын,
Шууулдаса чапракъ джашнаб,
Унутмай, мени да сагъын.

Бир джерде да кетмез эден
Тюзлеринги учсуз эни.
Халкъынги кёлю — халал, кенг.
Унутмам мен, шохум, сени.

Болдунг сен манга, Къзахстан,
Джашаууму бир ауушу.
Джюрекге синггенд караван
Къонгураучугъунгу тауушу.

ТАТАРСТАН

Ахунов Гарифге

Акъ сакъаллы къар таулалан
Сюймеклик бла келдим санга,
Туугъан халкъымы атында
Алгъыш айта Татарстанга.

Келдим санга мен, джол салыб,
Къарнашлыкъны къадарында,
Келдим санга, джюрек тартыб,
Мен шохлукъну къанатында.

Келдим, Къобан эгечинден
Салам бере шош Волгагъа,
Аны бойнунда къач кюнде
Сабан ишледе болургъа.

Топракъдан шекер джыйгъан
Сени урунганларынга,

Сюзюб джерни къара къанын,
Чыракъ отха бургъанлагъа.

Къарайма, къарайма санга —
Тоймайла мени кёзлерим:
Къууанчыды бу бары манга,
Джыр джырла, дейди джюрегим.

Джыр айтмай къалай къояным:
Джыр къанат тагъад кёкюрекде!
Джырлайым, шохум, джырлайым,
Мен шохларымы юйюнде.

Къошулсун мени ауазым
Уллу суугъа джан суу кибик,
Джагъангда чайка сюрюуге,
Акъ къанатлы чайка кибик.

Татарстан, къарнаш Татарстан!
Сеннге мен тансыкъ болурма.
Джерде джолланы сайласам,
Сени бла ёте турурма.

САЛАМ, АБХАЗИЯ!

Ауушунуб хлр джыл сайын
Кетмез джазым, ётмез джайым,
Мени чомарт кьонакъбайым,
Салам санга, Абхазия!

Тенгнге тенгча сый бериучю,
Джашха джашча тюбешнучю,
Къартха джашлыкъ юлешнучю,
Салам санга, Абхазия!

Хауанг дарман-дары болуб,
Тебсинг тузум-дамым болуб,
Кесинг джангы джырым болуб,
Сюйдюм сени, Абхазия!

Тауларынгда маллы джайлыкъ,
Тенгизингде чабакъ — балыкъ,
Сабаында мюрзеу байлыкъ
Эркин болеун, Абхазия!

Тыбырынгда отунг джана,
Къууанч джырынг къанат джаа,
Сен, юйюнге шохла джыя,
Джашна, къарнаш Абхазия!

КАРАЧАЕВСК—ШОХЛУКЪ ШАХАР

Босагъангда таулу къыз,
Берген кибик джюрегин,
Алгъыш аякъны алыб,
Узатады билегин.

Карачаевск—тау шахар,
Ачыкъ болуб джюрегинг,
Чакъырады шохланы
Сени шохлукъ билегинг.

Урунганны саугъасы —
Сени тепсинг—берекет,
Сен шохлукъну къаласы,
Туздамынгдан тигим эт.

Тёрт джанынгда къаяла,
Нартла кибик, сюелиб,
Къарайдыла къууана,
Къарнашлыкъгъа къаш кериб.

Тау шахарым—шохлукъну
Бузулмазлыкъ къаласы,
Тау башладан баш болесун
Адетлеринг, намысынг.

Карачаевск — тау шахар,
Ачыкъ болуб джюрегинг,
Чакъырады шохланы
Сени шохлукъ билегинг

КАРАЧАЕВСК — БРАЦИГОВО

Мен джыр джырлайма, сиз тынгылагъыз
Манга, россиячы джашха:
Россия бла Болгария —
Эртдеден антлы къарнашла.

Шохлукъ къолну, къарнаш джолну,
Тюзлюк иниетни тутханла,
Карачаевск — Брацигово —
Емюрлюк къарнаш шахарла.

Болгар джер ючюн совет солдатла
Джан бергелле урушлада.
Къан бла бегиген къарнашлыкъ
Еседи мамыр джыллада.

Димитров джолдаш бизге кѣонакыгъа
Кавказ таулагъа келгенед,
Карачаевск бла шохлукыгъа
Ол къама бла ант этгенед.

Мени багыалы тенгим болгарлы,
Сени джерингде болгъанлы,
Болгар сахар Брацигово
Кѣрюнед артыкъ багыалы.

Шохлукъ къолну, къарнаш джолну,
Тюзлюк иниетни тутханла,
Карачаевск—Брацигово —
Ѣмюрлюк къарнаш сахарла.

НАРСАНА

Джарыкъ Нарсана, сейир Нарсана,
Сен—алтын кюнню джуруну,
Хауасы балхам, гарасы аслам,
Сенича ариу болурму?

Хар бир атламынг—джарыкъ тохана,
Саулукъ сакълагъан шам къала,

Кёзлеге сукъланч, кёллеге кьууанч,
Сюйген шахарым, Нарсана.

Санлагъа джашлыкъ, къарыу береди
Дарман нарзанынг, джан сала,
Боркъулдаб акъгъан, нартланы бакъгъан
Таурухлу сууунг, Нарсана.

Сейир Нарсана, сыйлы Нарсана,
Сюйген шахарым, Нарсанам,
Шимал Кавказда, таулу джуртумда
Сен мени туугъан босагъам.

Келген къонакъла, сейир джомакъгъа
Тюнгенча болуб, учуна,
Тин, саулукъ атлы таугъа чыгъалла,
Кюн таякълагъа таяна.

Джерде эм уллу байлыкъ саулукъду —
Джашауда ара багъана.
Кюн таякъ бла нарзан аякъны
Аяма, чомарт Нарсана.

Джарыкъ Нарсана, сейир Нарсана,
Сен—алтын кюнню джуруну,
Хауасы балхам, гарасы аслам,
Сенича ариу болурму?

ДОММАЙ

Бурун кийик доммайла
Тутушуучу талала —
Тоханала салыныб,
Нюр чыракъла джаналла.

Кёгюигде кюн таякъла
Алтын окъа согъалла.
Кюмюшшоркъа чат суула
Джылтыраб, джаныб агъалла.

Альпинистле, туристле
Ыранлагъа миннииб,
Тау башлагъа чыгъалла,
Къушла бла эришиб.

Тюрлю-тюрлю хансларынг
Джашил нюрге бояйла.
Доммай, сени кёргенле
Къарамынгдан тоймайла.

Къарнашлыкъны, тенгликни
Отун шынкъарт этейик.
Шохлукъ отну джылыуун
Тюз тенглеге берейик.

ШАМШАХАР

Кёк Къобанны джагъасында
Бёгек сууну таргъа тыя,
Шахар этдинг суу бойнунда,
Шатыр къура, эли джыя.

О Шамшахар, ориалгъанса,
Фатар этиб кюн таланы,
Тау башлада танг чолпанча,
Джарыкъ джарыт сен тауланы.

Сени берчли къолларында
Кийик толкъун кючюн таныб,
Элия кюч ууучунда
Тёкдю джуртха джулдуз джарыкъ.

Сен эмилик шоркъаланы
Къурч чархлагъа къор этерсе.
Сыртны, тауну джылтыратыб,
Керек джерге терк джетерсе.

Шыбыладан кючлю кючюнг,
Огъурсузлукъ сенден кери,
Ыразылыкъ — сени ишинг,
Урунган халкъ—сени Тейринг.

Сен джаидыргъан хар бир чыракъ
Насыб джулдуз болсун джерде.
Джангы шахар, мамыр шахар,
Насыблы бол тау ёзенде.

О Шамшахар, орналгъанса,
Фатар этиб кюн таланы,
Тау башлада танг чолпанча,
Джарыкъ джарыт сен тауланы!

ЭГИЗ ТЁБЕЛЕ

Гумну башында эгиз төбеле,
Сыртха, таугъа да джараша,
Табигъат сизни къалай джаратханд,
Къыз ёпюн кирик, тамаша.

Табигъат сизни алай джаратханд,
Кёкюрегине миндириб,
Къарагъан кёзге сукъланч этгенди,
Сыртдан, таудан да кёлтюрюб.

Къышхы кюнледе эгиз төбеле
Акъ къардан дарий киелле.

Мен, сейирсиниб, былайдан кетмей,
Къараб турургъа сюеме.

Кёб къраллада айланыб келдим,
Лякъ юсюне миингенли.
Былайы меинге Мекка болгъанды,
Мен сизни къараб кёргенли.

Мен сизни суйдюм, эгиз тебеле,
Джанымдан юлюш этерча,
Кёз тиймез ючюн, булутха чырмаб,
Юйюме алыб кетерча.

Джюз джыл ёмюрюм болса да мени,
Бюгюнча суйюб къарарем,
Сиз сыйынсагъыз мени къолума,
Къол аязымда тутарем.

ТЕНГИЗ

Суу анасы сенден арну
Табхан болмаз ёмюрде.
Кюн таякъла шын туралла
Сени кёксеюл кюзгюнде.

Не азчыкъ да аяз урса,
Толкъунларынг джылтыраб,
Суу сенилчек ойнайдыла
Шоркъаларынг шуулдаб.

Кече, кюн да бшюнюпге
Суу мынчакъла тагъаса,
Кюбюрчегингден чыгъарыб,
Чокъуракъла атаса.

Чий дарийни ёлчелейди
Сени къарынг, къулачынг,
Джагъаларынга тегюледи,
Сыйымайын къууанчынг.

Асыры бек суйгенден
Суймеклигинги бересе:
Сеин джылы эринлеринг
Джерни уппа этеди.

Дунияны бар ийнагъын
Къучагъынга джыйгъанса.
Мени да сен толкъунунгу
Имбашына алгъанса.

Мен, тауладан келген таулу,
Джюземе эркин бойнунгда,
Чайкълалгъанча анамы тынч
Бешигинде, къойнунда.

Сен бийчени суу къазаны
От джагъылмай бёркеди,
Кёмюклерин акъ сют кибик
Джагъасына тегеди.

Толкъунларынг — чын табакъла —
Базман кибик чайкъала.
Къанатлары чауук эте,
Учадыла чайкала.

Сени тамам кёлю ачылыб
Джаратханды табигъат.
Джер джарады ариулугъунг,
Сен — сейирлик, алапат.

Санга Къара тенгиз ат
Аталгъанд бои, джаигылыч.
Керти атынг а — кёк тенгиз.
Не джайылгъан джанкъылыч!

Бир-бирледе, усунг тутса,
Бузаса кёк къанынгы,
Къайыраса сен, огъурсуз
Аслан кибик, джалынгы.

Тенгиз, къарның, къобуз болуб,
Бирден согъад джюз минг макъам.
Бир бушууну, бир да тойну
Мен эштеме, тынгыласам.

Керекди кёб билирге
Адам, джашай ёмюрню.
Къалай боллукъду ёлюрге,
Кёрмейин бу сейирни?!

АТА БАРАЗА

Кёкледе учса къанатлы,
Къалмайд учуудан кёкде ыз,
Бир кесекге джарыкъ төге,
Ыз къояды учхан джулдуз.

Кёкледе учса къанатлы,
Хауада къалмайд андан ыз,
Къалады кемени ызы,
Ёнге джабад толкъун сыз.

Кёкледе учса къанатлы,
Хауада къалмайд андан ыз,
Къалады, джерде джюрюсе,
Бир кесекге нал ыз, чарх сыз.

«Атаны сыры — джашында, ,
Ананы сыры—къызында...»
Унутмайыкъ бу нарт сёзюню
Джаз сабан сюрген заманда.

Бир да кетмейди эсимден,
Мен атланы башын тарта,
Алгыын элде джаз кюнледе
Атам тартхан ал бараза.

Ол бош ыз тюлед сыртлада:
Къайта эдик урлукъ ташлаб,
Еиз кетгенден сора, артда
Мюрзеу бите эди джашиаб.

Бусагъатда темир атла
Сюрселе да кенг сыртланы,
Бюгюн да сезиб турама
Тылнуулары ол атланы.

Бусагъатда себееле да
Къурч къолла мюрзеу урлугъун,
Ууучумда мен тутам
Джаз бюртюклени джылыуун.

Шам шахаргъа тюсселе да
Этген ишим, къуллугъум,
Емюрде да мен унутмам
Элчи тыбырны джылыуун.

Бюгюн алыб акъ къагъытха
Мен тебресем назму джаза,
Эге тюшед атам тартхан,
Сабан ызда джаз бараза.

Джаз келгенлей, еюеме мен
Бараза тартыуну терен:
Туугъанлы да элчине мен,
Элчине мен, элчине мен.

ЧАЛКЪЫЧЫЛА

Кюмюш киби́к, э́ртденни́ги чыкъ
Джылтырайды, джанарча,
Танг атханды, кёк да ачыкъ,
Джуддузланы санарча.

Чалкъычыла, чалкъычыла,
Бичен чалыргъа барабыз,
Чалкъы чала, дырын джыя,
Джерден саугъала алабыз.

Биз чыгъабыз дангыл сыртха,
Турналача, тизилиб,
Урунабыз сюйген джуртха,
Къарнашлага, биригиб,

Къуш къонмазча, джити болсун
Гебенлени башлары,
Муратлары дженгил толсун
Ишни дженгиген джашланы.

Тенгиз киби́к, толкъунланыб,
Белге джете биченлик,
Совхоз джайлыкъ—ара байлыкъ,
Хар бир юйге игилик.

Иги джыйын джерни джалын
Заманында джыяды.

Иги джыйын, ишчи джырын
Джырлай, ишге барады.

Чалкычыла, чалкычыла,
Бичен чалыргъа барабыз.
Чалкы чала, дырын джыя,
Джерден саугъала алабыз.

ДЖУЛДУЗЛА

Мен джайлыкъда бир кече
Къош аллында таяндым.
Кече кёксюл, кёк чууакъ —
Джуддузланы санадым.

Шакъутналмаз себгенча,
Тамам ачыкъ кёрюнюб,
Кёксюл кёкню къойиунда
«Къой джол» тюшгенд тегюлюб.

Темиркъзакъ, Сюрюучю,
Джетегейли, Эгизле,
Боюнсхала хап-хазыр,
Джегер кибик ъгизле.

Сабанчы тичирмуча,
Ай, орагы къолунда,
Кече ътюб барады
Туура мени башымда.

Кече да ишчи кѣреме
Бош турмагъан къоллары.
Джулдузладан толуду
Урунууну джоллары.

ДЖАЙЛЫКЪДА

Танг атханлай, къозгъалыб, малчыла,
Игил ханслагъа ташая,
Аякъларын джууа чыкъ тамчыла,
Чыгъалла сыртха, мал джая.

Джайлыкъ да джайд джайыл этегин,
Гелеу ханладан толтуруб, —
Къалай къууанмаз мынга джюрегинг,
Кюн да башында тик туруб.

Кёк да ачады дарий шатырын,
Чардакъ тубандан къутулуб.
Былайда джарыб эсинг, акъыллыг,
Бир кесек тохта сен солуб.

Къалтырай келиб, эртденги хауа
Сени алады джесирге.
Ууалгъан кибик шекер халыуа,
Джылы тиеди кёлюнге.

Джайды джайлыкъ, санга къор болуб,
Тюбюнге ала кийизин.
Былайда тохтаб, бир кесек солу
Гокка ханладан ийисин.

Бу хауа—дарман, дары да болур.
Джарыкъ кюч алып ауазынг.
Былайда тохтаб, бир кесек солу,
Шо, Минги Тауну аязын.

Алай а сени иште эсе кьолунг,
Кюн да болушур эм кьарар:
Кёкде созулур ол, боз кьуш болуб,
Ашыгыб батмаз, туракълар.

МАЛЧЫЛАНЫ БАЙРАМЫ

Минги Тауну туурасында,
Джайлыкъланы сыртларында
Малла, булутлача, джайылыб,
Бу байлыкьгъа болуб не,
Алчыланы сынын кёре,
Тау малчыла байрам этедиле джыйылыб.

Ишлегенин кёлю токъду,
Эринчекге орун джокъду.
Джашиа, малчыланы байрамы!
Тау хауада кьанат кьагъа,
Чакъырады алдан алгъа
Урунууда эришиую кьызыл байрагъы.

Шохум, игиликге ашыкъ:
Сюйгенинг бла тепсерге чыкъ,

Заманынгы зыраф ашырма,
Субай санла талгъынчыннга,
Той бошалыб къалгъынчыннга
Тепсе, джюрегинги сьуйгенингден джашырма.

Алгъыш этеди тамада:
Берекет болсун арада.
Тепсе, тепсе, тепсе бу тойда.
Быллай тойда тепсемесенг,
Къачан тубериксе да сен
Сьуйген тенгинг бла, тепсе къууанч байрамда

МАММАТЛЫКЪ

Адетни ашхысын,
Унутмай тутайыкъ,
Адамлыкъ джашасын,
Бир билек болайыкъ.

Келигиз, саф болуб,
Мамматха барайыкъ,
Джигерча урунуб,
Ишге джан салайыкъ.

Келигиз, джолдашла,
Ышара, той эте,
Эгечле, кьарнашла,
Кьартла да кёл эте.

Барымыз чыгъайыкъ,
Эринмей, чурумсуз,
Кьралгъа джарайыкъ,
Джашнасын Джуртубуз.

Керек кюн болушхан
Хакъ борчду адамгъа,
Барайыкъ, джолдашла,
Урунуу байрамгъа!

АКЪБОЗ АТ

Кенг джайылыб сыртлада,
Кеф этелле малларым,
Акъбоз атым-иёгерим,
Барыб тыяд алларын.

Акъбоз атым, боз атым, —
Сюрюючюню къанаты,
Сен джюрюютюб, толады
Урунууда муратым.

Акъбоз атым, боз атым, —
Асыл атыы уланы,
Сарыджилик, алтынджал,
Ариу джулдуз къашхалы.

Арый-тала билмейди
Къангич сингир санларынг,
Кечелени джарытад,
Джилтин ата, налларынг.

Акъбоз атым, сен ючлю
Джюгенинг а кююшлю,
Бу джуртлада ат болмаз.
Сени кибик джюрюшлю.

Учхан къушну джетеди
Джортханынг, чабханынг.
Совхоз атым, оз, атым,
Чарсада хора атланы.

Кѣлно. сууну чабагъы,
Тик джолланы садагъы,
Мешиаланы озады
Алтынджалны аягъы.

Багъалыса сен манга
Кесинг чекген алтындан,
Тенгим кибик, сакълайса,
Джукъгъа кетмей къатымдан.

Акъбоз атым, боз атым, —
Сюрюучюню къанаты,
Сен джюрютюб, толады
Урунууда муратым.

КЮЙЮЗ СОКЪГЪАН КЪЫЗНЫ ДЖЫРЫ

Кюйюз согъама туугъан джуртумда,
Мен суйген Кавказ таулада,
Аны аркъауу джюрек къылладан,
Аны оюуу къоллада.

Кюйюз оюуда мен джандырама
Таула башында джулдузну,
Кюйюз согъама, кюйюз согъама,
Мен сокъгъан кибик къобузну.

Кюйюз согъама, кюйюз согъама,
Аны халысы джибекден,
Кече тюшюмде, кюндюз ишимде
Кетмейди наным джюрекден.

Кёлден теренди, кёкден мийикди
Сюйген джюрекни оюму:
Кёк кюйюзюме сураты тюшген
Насыб джулдузум болурму?

Мени къолларым оюу этдиле
Суу иче тургъан кийикни.
Мени сюйгеним, джулдузун алыб,
Тауладан къачан келликди?

Кюйюз оюуда мен джандырама
Таула башында джулдузну,
Кюйюз согъама, кюйюз согъама
Мен, сокъгъан кибик къобузну.

МАММАТ

Къартла оноу этиб төрде,
Былай буюргъанд джамагъат:
Юй ишлейди бирсеу элде —
Тийре, хоншу анга — маммат.

Джыйын-джыйын болуб къарт, джаш,
Оноулашыб таныш, джолдаш,
Джайлыкълада бичен чалад —
Ара иште джарайд маммат.

Къазан къайнайды, бөркеди,
Тепсиге азыкъ салынад.
Джыр арагъа төгюледи,
Джыр, эжиу да инге — маммат.

Бирге ишлеу, бирге ашау,
Бирге джырлау, бирге джашау —
Бурундан келген насихат.
Къалай игиди бу маммат!

Ишни дженгеди мамматлыкъ,
Сакъланады намыс, адеб.
Былайда хорлайд адамлыкъ —
Къалай ашхыды бу адет!

ДЖЮРЮШ

Биз тенгликни боюнсахасын кѣлтюрдюк
Джай чилледе, кыш боранда, джауумда,
Ауушланы тарларындан ѳтдюрдюк
Туугъан джуртну тауларыны джолунда.

Биз айландыкъ тюз сыртланы, ѳзенни,
Джюреклени учундуруу алгъанлай,
гзенгиме тие сени ѳзенгинг,
Хора атла таукел джюрюш салгъанлай.

Бара-бара, джол юсюнде нал табдыкъ,
Ол насыбны, огъурлукъну ышаны.
— Босагъанга ур,—деб манга узатдынг,
Ашалгъан нал, кюмюшюча джангы айны.

Таб, кюмюш ай кѣкден тюшсе кѣолунга,
гнчи этиб кѣймазынгы билеме.
Мен да, шохум, хаман сени джолунга
Кюню джарыкъ тиеригин сюеме.

Айтчы меннге, кѣкде учхан къанатлы,
Темир налны сакълаб тургъан табигъат!
Бюгюн къайда суу ичеди ол атлы?
Кимни элтед сыртында ол хора ат?

Ким мингенди: сабанчы, не сюрюучю?
Бу джол бла аскерчими озгъанды?
Ким эсе да тау джоллада джюрюучю,
Ол джашауну джолоучусу болгъанды.

Къарайма да, нал юсюнде сызлада
Ол адеж ат болмагъанын сеземе.
Сен да, дженгил джол излемей джашауда,
Джюк кёлтюрюб баргъанынгы билеме.

Огъур налны алыб келиб, мен юйге,
Тыбырымда босагъагъа урама.
Бир джазыуну буюргъанын экиге
Сени бла юлешгенлей турама.

МЕН ИШЛЕРГЕ СЮЕМЕ

Мен алай ишлерге сюеме:
Бу замандан юлюш алыргъа.
Джолум не тик, къыйын болса да,
Тохтамайын алгъа барыргъа.

Мен алай ишлерге сюеме:
Джамагъат бюсюреу этерча,
Джашау, маига аллай къарыу бер,
Мен муратларыма джетерча.

Къарла, джауумла да ауушуб,
Зыгъыр джабса да джол ызымы,
Мен алай ишлерге сюеме:
Джылла джабмазча къол ызымы.

Мен алай ишлерге сюеме:
Бу замандан юлюш алыргъа,
Джолум не тик, ёрюш болса да,
Тохтамайын алгъа барыргъа.

ПУШКИНИГЕ

Сен тюзлюкню ёкюлю—джагъы,
Елюм джокъду джерде санга,
Джырларынгы джулдуз джарыгъы
Джайылады дуниягъа.

Ол туююлмюдю джерде насыб,
Адамла ючюи джаратылгъан?
Огъурлукъну урлугъун чачыб,
Джюрекледе сезим чакъдыргъан?

Уллу орус тилии оксаны
Чайкъалады джырларынгда,
Эштилед джырлагъан ауазынг
Кюн чыкъгъанда, кюн батханда.

Заманланы кёпюрлерини
Ётюб келелле джырларынг.
Оза Ресей дангыл тюзлерини,
Мийик кавказ ауушларын.

Сени сейир поэзиянгдан
Джилтин, тамызыкъ алыб,
Ана тилими тыбырында
Отчукъ этдим мен, джандырыб.

Назмуларынгы нюр джарыгъы
Тюшдю джашау джолларыма,
О мени биринчи устазым!
Нюр тегесе джырларыма.

ЛЕРМОНТОВНУ ДЖАМЧЫСЫНЫ КЪАНАТЫ

Сюйдюм поэтни сабий кюнледе
Мен, акъ «Къайыгъын» къуш этиб,
Узакъ джерлеге ол элтирикча,
Джол устам болуб, юретиб.

Сюйдюм поэтни, ол суйген Бэла
Болгъанча мени эгечим,
Мен туугъунчу да, Азамат атны
Багъалы кѣргени ючюп.

Уллу поэтге тылмач болмакълыкъ
Къыйын болса да, эс иниб,
Мен Лермонтовну бѣлек назмусун
Кѣчюрген эдим, бек суйюб.

Джашау джолумда манга онджети
Болгъан эди ол кѣзюуде.

Закий поэтни назму китабы
Чакъгъанед ана тилимде.

Тау сынджыр кибик орус назмула,
Имбашларына мени алыб,
Киргизгенелле биринчи кере
Джыр дуньягъа джол ачыб.

Лермонтов, джамчы кийиб, китабдан
Сагъышлы болуб къараед.
Ол джамчыны джылы къанаты
Манга да ышыкъ болаед.

Поэт Бештауда кийген джамчыны
Къарт анам этген болурмед?
Ким биледи, туудугъуна кёчген
Аны къолуну джылыуумед?

Ол кюн болгъанем мен акъыл-балыкъ,
Огъурну, зорну билирге.
Джамчыны, джырны да джылыуу
Джёнгер болдула ёмюрге.

Сау бол, Лермонтов, бергенинг ючюн
Джамчынгы сейир къанатын,
Сени ышыгъынгда туугъаны ючюн
Назмучуча мени атым...

Бюгюн таулула эркин солуйла,
Бурун сен умут этгенча,
Мен Россияны алай сюеме,
Кесинг Кавказны сюнгенча.

МАЯКОВСКИЙНИ БЕШИГИ

Кирдим, башхалача, ачыб
Ол туугъан юнню эшигин,
Кёрдюм мен, къатына барыб,
Маяковскийни бешигин.

Туугъан элинде агъач бешик
Турады тыбыр къатында,
Володя, бешикден тюшюб,
Кёб ойнагъанды былайда.

Аждагъан да ёсед алда
Сабийликде тар бешикде,
Ким биледи аны артда
Не боллугъун эркин джерде!

Бешикден къолу бла тута,
Айланганд туруб ёрге,
Айланганча ол джашауда
Джер шарны тегерегине.

Тыбырдан башланад къадар.
Поэтни ёсдюрген тыбыр
От джылыу бергенди, тууар
Ючюн революцион джыр.

Бешик джыр айтылгъан юйде
Бусагъатда—айтылгъан музей,
Джюрюдюм сейир музейде,
Поэтни ауазын излей.

Оркестрча чыгъады базыкъ,
Деу ауазы аждагъанны,
Къулагъыма келед ачыкъ
Сажна-сажна атлагъаны.

Къууан, махтал, туугъан Кавказ,
Уллу поэтни бешиги.
Емюрледе да джабылмаз
Музейни тейри эшиги.

АНА ТИЛИМ

Джаным-тиним,
Ана тилим,
Сенден алдым
Окъуу-билим.

Анам берген,
Атам билген.

Халкъым суйген
Ана тилим.

Ана тилим —
Тийген кюнюм.
Сени бла айтсам,
Уллуд кѣлюм.

Башха тилге
Юренирге,
Сен болушдунг
Кѣб билирге.

Амма айтычу
Белляуланы,
Кесим суйген
Къар тауланы

Сюеме мен
Башдан-аякъ,
Айтсанг нарт сѣз,
Таурух, джомакъ.

Сюеме мен
Джырларынгы,
Къушла къонган
Тауларынгы.

Эсен чыкъмаз,
Унутулмаз,
Джаным-тиним,
Ана тилим.

Сенге барды,
Ана тилим,
Жюрек толу
Еюймеклигим.

АНАМ

Джокъдан керти, бар ~~Этте~~
Бауурунда кёлтюрюб,
Анам, бизи ёсдюрюм
Акъ сютюнгю ичириб.

Суу агъачынг бойнунгда,
Урчукъ хаман къолунгда

Кёзюнг кыймай сен бизни
Тюшюрюрге кыйнуңдан.

Балаларың ауруса,
Сен кюлмейин, ышармай,
Кесинг къараб кече, кюн,
Башхалагъа ышанмай.

Кыйын кюнде кёлме,
Бизни джолгъа ашырыб,
Сакълаб турдунг, джукълатмай,
Отубузну ышырыб.

Барыбызгъа, ой анам,
Сени эсинг бёлкюк,
Джолгъа чыкъсакъ, тэзмейин,
Биз тюшюнде кёрюнюб.

Халибизге кыйгырыб,
Сескеклениб сакъ болуб,
Бизни ючюн, ой анам,
Къара чачың акъ болуб.

Джашау уллу тенгизди,
Ол тенгизден ёталмай,

Сен бичгенча, ой анам,
Биз да тамам эталмай.

Заман чабыб, ой анам,
Биз да сюрюб джеталмай,
Джашау кетиб барады,
Сени разы эталмай.

Ана бирди дуньяда, —
Ана эки болмайды.
Кёзюм къараб турса да,
Джюрек сениден тоймайды.

Мени ургъан джюрегим—
Сени джюрек кесегинг.
Анам, санга тилегим:
Узакъ болсун ёмюрюнг!

НАСЫБНЫ КЪАНАТЛЫСЫ

Эсимдед, эсимдед айтханы
Сабийликде мен ауругъан кюн,
Атам мени ауругъанымы
Булутларын къоратыр ючюн.

Ол кертиси бар таурух эди,
Луруууму алыб джубатхан,
Бир сейирлик джерлеге элтиб,
Мени аз ангымы уятхан.

Тогъуз уллу тауну артында
Джолоучу болуб тюбей эдик,
Биз кёксюл тенгизми къатында
Акъ къанатлыны излеи эдик.

Ол айтханнга кёрс, къанатлы
Насыб тенгизде туугъан эди.
Меннге керекли дарманны аты
Къанатына джазылгъан эди.

Къанатында джазыуу болгъан
Насыб къанатлыны тутуугъа
Лу эшеек чилле халыдан,
Мен киргинчи рахат джукъугъа.

Етдю сабийлик, сагъыш, оюм,
Толкъунла этгенча тенгизде.
Кетди атам да бизге кююб
Ашхы ишлерин джер юсюнде.

Дарман изледим, болуб атлы,
Атам ауругъан сагъатында.
Аллыма чыкъса... Ол къанатлы
Джан дарман бла къанатында.

— Къайдады,—дедим мен атама,—
Ол сен айтыучу акъ къанатлы?
— Джанынгы керексиз къыйнама,
Бошуна джерлеме сен атны!

Хар бир адамны,—деди атам,—
Насыб къанатлысы болады.
Меники учханды, джокъду мадар.
Энди джашау сизге къалады.

Муну магъанасын сен артдан,
Джашай барсанг, биле барырса.
Насыб къанатлыны сен тутсанг,
Мени да ол кюн сагъынырса.

...Джылла баралла, къанат къагъа,
Башыбызгъа акъ тюк тюшюрюб.
Къалай береме мен багъа,
Атамы сёзюне тюшюнюб!

Кесини сейирлик муратын
Ол, къара танымагъан алым,
Излегенд насыбны сыфатын,
Акъ къанатла, джазыула салыб.

Бюгюн рахат ракета, садакъ
Атханча, учса кёкге тартыб,
Къарайма, джазыуу бла къанатында
Насыб къанатлыгъа ушатыб.

Кёксюл тенгизни арасында
Кеме кёрсем, байракъны тагъыб,
Къарайма, джазыуу бла къанатында
Насыб къанатлыгъа ушатыб.

Барыб кёрсем сабанны сыртда
Баш къусханын, чыммакъ чагъыб,
Къарайма, джазыуу бла къанатында
Насыб къанатлыгъа ушатыб.

Тепсеу барса бармакъ учунда,
Этеклерин джелге хорлатыб,

Къарайма, джазыуу бла къанатында
Насыб къанатлыгъа ушатыб.

Макъам акъса, шоркъача тауда,
Джылы тийсе джюрекге татыб.
Къарайма, джазыуу бла къанатында
Насыб къанатлыгъа ушатыб.

Суйгенле тюбеселе ашхамда,
Джулдузну тюбюнде ышарыб,
Къарайма, джазыуу бла къанатында.
Насыб къанатлыгъа ушатыб.

Тюзлени, тауланы башында
Кюнню чыкъгъанына танг атыб,
Къарайма, джазыуу бла къанатында
Насыб къанатлыгъа ушатыб.

Мен, китабы бетлерин ачыб,
Джазыуну кёрсем къагъытында,
Къарайма, джазыуу бла къанатында
Насыб къанатлыгъа ушатыб.

ДЖЫЛ ТОГЪАЙЛА

Бир тегерек джыл ётдю.
Джыл сынджырдаи юзюлюб,
Кетди джашау сынджырны
Бир тогъайын тюшюрюб.

Бир тегерек джыл ётдю,
Кимге насыб келтире,
Кимни кёкге кёлтире,
Кимни джерге чёкдюре.

Ханела джашиаб чакъдыла,
Бишиб, джашаб акъдыла,
Уллу кёллю къаурала
Къар тюбюнде къалдыла.

Къалгъан ишге къар джауар —
Алай болуб къалмайыкъ.
Заман алгъа баргъанда,
Биз да алгъа барайыкъ.

Бир джыл ётдю къайтмаздан,
Джыл сынджырдаи юзюлюб,
Кетди джашау сынджырны
Бир тогъайын тюшюрюб.

Алай тюлмюд капиталны
Тотланган сынджырлары,
Халкъ бойнундан, бууундан
Юзюлюб баргъанлары?

Заман алыб атады
Аны зор боюнсхасын,
Юзерикди капиталны
Бугъоууну арт тогъайын.

Алыб ол тогъайладан,
Гюрбеджиде бишире,
Оракъ-чѣгюч этелле
Джер юсюнде ишчиле.

...Бир джыл ѳтдю арадан,
Алай а ол кюрешиб
Джашауну терегине
Кетди къарыу, кюч бериб.

Хар терекге къошулду
Бир тѣгерек тогъай сыз.
Джугъутур мюйюзлеге
Тюндю бирер тогъай ыз.

Джыл саугъаларын алыб,
Адамлагъа да келед:
Бутагъын эркин джая,
Джашау тереги ёсед.

Анга юлгю тюлмюдю
Тюзлюк кючю хорлары:
Тыш къраллада бёлек халкъны
Хурлукъгъа чыкъгъанлары?

...Етерле кюнле, джылла
Башыбыз, ичибиз бла.
Джашау терекге ашау
Берейик ишибиз бла.

ТАУЛУ ТИШИРЫУ

Хубийланы Абийге

Къалай баргъаненг Украинагъа
Кавказдан уруш джыллада
Джаралы болуб джатхан тенгинге
Сабийчигинг бла къойнунгда?

Унут, эгечим, уруш отланы,
Тютюнлю, чарслы джолланы.
Къан байлауланы энди кёрмесин
Джара байлагъан къолларынг.

Ана джюрекни, сегизге бёлюб,
Бергенсе сегиз баланга.
Алгъыш этигиз, адамла, туруб,
Алтын джюрекли анагъа.

Сюйген тенгинге джазыу джоллада
Керти нёгерлик этгенсе:
Къыргъыз таулада, араб джуртлада
Джашауну кёрюб келгенсе.

Джаниган джулдузча, тыбырда отунг
Джылыу, джарыкъ да береди.
Таулу тиширыу, огъур джарыгъынг
Дунья джоллагъа тюшеди.

Таулу эгечим, сен керек кюнде
Къайдан аласа къарыуну?
Джердеми табдынг, кюнденми алдынг
Быллай бир джюрск джылыуну?

КЕЗ ГИНДЖИ

Кёз гинджим, кёз гинджим,
О джюрек чырагъым,
Ёмюрлюк джим-джимим,
Дуния джарыгъым.

Сени бла кёрдюм мен
Анамы сыфатын,
Меннге билим берген
Харифни суратын.

Сен меннге танытдынг
Джарыкъ Кюню, Айны,
Зауугъун, ийнагъын
Тиширыу чырайны.

Сюйдюрдюнг сен меннге
Юйюмю тыбырын,
Байладынг джериме
Джюрекни тамырын,,

Сюйдюрдюнг сен меннге,
Джуртуму тауларын,,
Кетдим эсе кенгнге,
Ызыма къайтардынг.

Узакъ джоллада айланган,
Сен мени къайры алыб бараса,
Ётюб тюзледен, тауладан?

Мени джылларым джюксюз кериуан
Отну, сууну да сынагъан,
Къайры элтсенг да, ызыма къайтар, —
Айырма Ата джуртумдан.

Мени джылларым джюксюз кериуан
Болмасын ансы, мен мындан
Аркъан атарма келлик ёмюрге —
Иш кёб—ёлюрге джокъ заман.

Мени джылларым джюксюз кериуюп
Балагъы джолда ашалгъан.
Бек насыблыма, Насыб къалагъа
Джангыз бир ташчыкъ салалсам.

Мени джылларым—кёчген кериуан,
Узакъ джоллада айланган,
Сен мени къайры алыб бараса,
Ётюб тюзледен, тауладан?

Энчи, айрымкан болурун.
Энчи болса, болсун энчи
Мени сан, джюрск аурууум.

Айрымкан болса кѳууанчым,
Аллай айрымкан болсун ол:
Тенгизге, башха джерге да
Андан чыгъарча эркин джол.

Айрымкан болса кѳууанчым,
Болсун ол аллай айрымкан:
Адамлагъа насыб берген,
Къанатлыла зайын салгъан.

Айрымкан болса кѳууанчым,
Къайыкъ этиб агъачындан,
Уллу Джерге джюзер эдим
Юлширге кѳууанчымдан.

Сюймейме мени муратым
Болурун энчи айрымкан:
Емюрде насыблы болмаз
Джангызлыкъны сайлагъан.

ОТ

Аллай адет барды бизни таулада:
От, джукъланмай, хаман джаныб турурча,
Кече отну кѣмедиле тыбырда,
Тамбла дженгил джангыдан от болурча.

Дунияда джашау чакъсын джангырыб
Ансы, сизге мен къурман да болайым:
Керек эсе, джюрек отну чыгъарыб,
Аямайын къол аязгъа салайым.

КЪУТХАРЫУЧУ АТ

Тюшюмде кече джардан кетемс,
Алай а бир ат джетеди:
Джумушакъ джалын къанатлы этиб,
Бойнуна алыб кетеди.

Ол мени элтед къая башлада,,
Лягъым ташха тиймейин.
Ол мени элтед джашил тюзлеге,
Сыртындан джерге иймейин.

Тюшеме джерге, чыгъама кёкге,
Барыр джериме джетеме.
Мени аджалдан къутхаргъан тенгим
Кимди деб, сагъын этеме.

Къайда кёргенме мен бу боз атны,
Дейме мен кеси кесиме.
Сабийлигимде бир боз тайчыкъны
Бакъгъаным тюшед эсиме.

Къыйын кюнюмде аллыма чыкъды
Мени огъур ишим—боз тайым.
Джашаугъа джарыкъ кёзден къарайма,
Джангы кюч алыб борбайым.

Акъбоз тайчыкъча, келеди чабыб,
Аджалны хорлаб сагъыш—ой.
Акъджал сыфатлы джарыкъ муратым,
Джалынгдан къаты тутма къой.

Къачан болса да, аллынга чыгъар,
Джашауда этсенг игилик.
Тюнде-тюнде да ол келиб турур,
Къанаты болгъан ат кибики.

**БАШЛАНЫБ, АЛАЙ А ДЖАЗЫЛЫБ
— БОШАЛМАЙ ТУРГЪАН НАЗМУЛАРЫМА**

Сезимлерими туюмчек этиб,
Мен акъ къагъытха атама.
Джазылыб тынмай, назму тизгинле
Джанлары саулай джаталла.

Ала бир-бирде кече арада
Тилейле мсден, саф болуб:
— Тефтерден чыгъар, ансы ёлебиз,
Хауа джстмейин, тунчугъуб.

Мен, терслигиме кечмеклик тилеб,
Алагъа былай айтама:
— Сиз ашыкъмагъыз, мен сизге къаты
Къанатла ишлей турама.

Енге эртденбла джангы оюмла
Келелле меннге къонакъгъа:
Джангы джарсыула, джюрекни алыб,
Битмейле айтылгъан къанатла.

Дунья уллуду, джашау зауукъду,
Къалай джашайым джангырмай.

Сизден да кыйын халлагъа тюеб,
Къалай этейим жарсымай?

О, мени эски джыр тизгинлерим!
Сизни унутуб турмайма.
Хаман эдесиз, сизни учуз этиб,
Башхалагъа ауушдурмайма.

Мен сизни ючюн кёб ашыргъанма
Кечелерими джукъусуз,
Джан тамырлада туугъан сёзлени
Джабмаз заманы букъусу.

Эртде башланыб тургъан назмула,
Кёлкъалды болмагъыз манга:
Джашаугъа нёгер этейим сизни,
Сау чыгъа эсем мен тангнга.

МУРАТ

Назмум—джюрек кёлтюрюлюм,
Джырым—аны баш кыйлыгъы.
Кюзгюдеча, анда кёрюнюр
Джюрегими хар кыйлыгъы.

Тауларымы мийиклигин
Салалсам эди джырыма,
Мен халкъымы игилигин
Къошалсам эди назмума.

Кюнню кёзю бла мен къарай,
Ийшагълаялсам дуняны,
Бир будай башны бош къоймай,
Битдиррем сабанланы.

Джанмасын атом элия,
Къазауат кёсеу джукълансын,
Рахат урунсун дуня,
Шохлукъ байрагъы чайкъалсын.

Мен да инсан, мен да бир джан,
Джерде урунургъа туугъан.
Насыб джулдузум, джарыкъ джан!
Сабыр бол, кёзюоусюз аджал.

Нени кёрмединг сен:
Ёлгени эм сауну,
Сени бла кёрдюм мен
Кертини, кёзбауну.

Болдум талай къралда,
Кёб чскледен ётдюк.
Архыз телескопдан
Дунияны кёрдюк.

Насыбны таууна
Чыкъгъанча болдум мен.
Еруннгу таулагъа
Быллай онг тюшмегсид.

Къыссам да кёзю мен,
Россияны уланы,
Кёреме узакъ, кенг
Уллу дуняны.

ЗАМАНЫ ТОЛКЪУНУНДА

Сюйюнчланы Ханафийге

Сен, элчи джашчыкъ, джаш джылларыгы
Къурч къанатлагъа байладынг:
Совет летчикле—илячин тёлю
Сени нёгерге сайлады.

Ненча тушманны кырды кыурч кыушунг
Кёк булутланы башында,
Кёзюсюз кыырау тышгенди, кыарнаш,
Сени тум-кыара чачылга.

Тёрт джашын ананг урушха ийиб,
Тёртюшер джылны сакылады.
Оналты джылны кыазауат этди
Джюреги сени анангы.

Тёрт туугыан кыарнаш уруш этдиле
Джан аямайын джурт ючюн,
Термилген ана сау-эсен кёрдю
Ол джашларыны ючюсюн.

Алай а хаман ол, солдат ана,
Тилсед ахыр тилегин:
Сен—тёртюнчюсю, сен—эм гитчеси,
Сени излеед джюреги.

Кёкде кыуш учса, ананг кыарасед,
Сени ушатыб кыушлагыа:
— О Ханафийим, о илячиним,
Сау келсин,—деед,—таулагыа!

Аяулу джазыу джан басхан эди:
Ананг сени да кёргенед:
— Уясына кеч къайытхан къушум,
Былай кёб нек къалдың?— деед.

Унут, къарнашым, къыйын джолланы
Эндиги мамыр джыллада.
Темир къушланы джерлеген джашлыкъ
Кёрюнед сени сыныңда.

Джашау толкъуну бизни элтеди,
Алыб кесини сыртына,
Къалай насыбды толкъунда барыу,
Атылыб къалмай тышына.

Джашау толкъунда чайкъалыр ючюн,
Анда орунну излерге
Къалакъ керекди, къанат керекди
Аны башында джюзерге.

Заманны ачы джеллери бизни
Кёб боранлагъа атдыла,
Джаинган отлада, ургъан суулада
Джашлыкъ къанатла къатдыла.

Узакъ джерлеге джолоучу болуб,
Къайытдыкъ туугъан таулагъа,
Таукелге, къарнаш, нюр джауад дейле:
Барыб тур насыб джагъагъа.

Сени джашлыгъынг—мени джанлыгъым,
Сени джазыуунг-джазыуум,
Чайкъсал, къарнашым, джашау тенгизде;
Тыймасын сени джел, джауум.

САКЪПАЙМА

Таулада ёсген
Субай наратча,
Ариуду сюегинг,
Сени санынга
Ариу джарашад
Юсюнге кийгенинг.

Совхоз мал бла
Таугъа кетгенли
Джанымдан сюйгеним,

Ой, ариу наным,
Сени кёрмейни,
Кюеди джюрегим.

Ах, иги сагъан,
Кёгюрчюн болуб,
Таулагъа барыред,
Билмей тургъанлай
Сени къатынга
Бир тюшюб къалыред!

Ауушла, тарла
Къардан толсала,
Джол бегиб къалса да,
Аллынга къараб
Сакълаб турлукъма,
Узакъда болсанг да.

Бюгюн, тамбла
Келед мал бла
Деб, джолгъа къарайма,
Сен эшитирменг деб,
Таулагъа айланыб,
Таралыб джырлайма.

БИРИНЧИ КЪАРЫЛГЪАЧЛА

Джазгы кюнде джаш джюрегинг,
Танг атханча, джарыкъ болуб,
Терезеде сен сюелдинг,
Тау хауаны эркин солуб,

Былай айтдынг сен ышарыб.
Терезени кенгиге ача:
— Бизге арну джазны алыб
Келедиле къарылгъачла.

— Келе эселе, келме къой,
Керек тюлдю башха тылмач:
Сюймекликни сюйюмчюсю
Болсун биринчи къарылгъач.

Джазыу джазгъа тюшген эсе,
Терезени ачыб сакъла:
Сени джюрегинги манга
Уятсынла къарылгъачла.

Атынгы мен айталмайма:
Къара къашла, къара чачла!
Биргебизге джырласынла
Бу биринчи къарылгъачла.

СУКЪЛАНЫУ

Сени къара кёзлеринги
Сейир гинджилери
Мени кёлюмде ойнайла,
Нйнан, кёбден бери.

Ала ойнайла, ойнайла
Къуджур оюнланы.
Джюрекде къозгъай сезимни,
Татлы оюмланы.

Ойнай-ойнай, гинджилени
Меннге бийче этдинг,
Кесииги манга кёргюзмей,
Солуусуз кюсетдинг.

Сен юздюнг джукъу халысын,
Тас этдинг тынчлыкъны.
Аланы орнуна бердинг
Тохтаусуз тансыкъны.

Санга къарай, джашнай, кёлюм
Джаш болуб барады.
Бу мен этген ашхы мурат
Толмаймы къалады?

Бюгюн да кёз гинджилеринг
Ойнайла кёлюмде,
Мен бу оюнну кёрюрге
Сюеме хар кюнде.

ТАУ АШХАМЛА

Алтын кюн батад кюле-ышара,
Тау шоркялалада джууунуб,
Джашил наратла, субай бусакъла
Шош джукълайдыла кьубулуб.

Кёксюл ингирде шохлукъ от джанад.
Езенни ичин джарытыб.
Сейирди джазыу: айырыб кьояд,
Джашау джоллада танытыб.

Тау ашхамланы сен да суй, ариу,
Мен да бир кемсиз суйгенме.
Ингир кёзюуде от джарыгъында
Сени биринчи кёргенме.

Ашхам кѣз байлайд ингир алада,
Сени зар кѣзден джашыра.
Биз олтурабыз таза хауада,
Джаннган отчукъну ышыра.

Джюрек джюрекни сѣзсюз ангылайд.
Сюймеклик болса арада.
Былай огъурлу пасыб ашхамла
Келиб турсунла хаман да.

АЛТЫН ДЖУМАРЫКЪ

Алтын къанатлы сейир джумарыкъ
Сен болурмуса, билейим.
Манга сюймеклик хауа келтирген
От къанатынга тисейим.

Сюйдюрдюнг эсе, кюйдюрдюнг эсе,
Энд мындан ары джандырма.
Джаннган джюрекни ал да суугъа ат, —
Сен атхан сууда барырма.

Дуния зауугъум, алтын джумарыкъ,
Бизни тийреде уя сал.
Алтын тохана ишлетир эдим,
Кетмей къалыргъа унасанг.

Къанатлы хаман учуб турмайды,
Солуу алады кёзюуге.
Сени ауазынг керек болады
Джюрек джырыма, эжиуге.

Сюйдюрдюнг эсе, кюйдюрдюнг эсе.
Энд мындаи ары джандырма.
Сюймеклигими ал да суугъа ат, —
Сен атхан сууда барырма.

АРХЫЗ ДЖУЛДУЗЛА

Архыз башында, ингир алада
Наныкъ суу тегюб бояула,
Мен, негер болуб, кетиб барама
Сени биргеиге джаяулай.

Архыз джулдузла—джаухар джулдузла,
Джарыкъ тиеди толгъан ай.
Субай наратла, джюрек къыллача,
Сени атынгы шыбырдай.

Тюз къатыбызда ашхам джулдузла
Бизге ышарыб джаналла,
Чыммакъ сют киби, муртху терекле
Артыкъ да ариу чагъалла.

Бир кёзюледе джулдуз учады,
Сызгъаны кёкню джарытыб,
Учхан джулдузча, сен кетиб къалма,,
Кесинги манга таптыб.

Эсде тутарма, сен да эсде тут
Джулдуз ыз салыб учханын,
Кёкде элия джашнагъан киби,
Сюйдюрюб таигны атханын.

Архыз джулдузла—джаухар джулдузла,
Джарыкъ тиеди толгъан ай,
Субай наратла, джюрек къыллача,
Сени атынгы шыбырдай.

СЕНИ КЁРГЮЗТЮБ ТУРГЪАН КЮЗГЮ

Джашау дегенинг уллу океан,
Бир къууанчлы, бир къоркъуулу.
Мени сагъышым—чайкъалгъан къобан,
Сен аны джарыкъ толкъуну.

Мени сагъышым—чокъуракъ тенгиз,
Сен аны накъутналмазы.
Суусаб болама мен санга сенсиз,
Кёксюл кёллени аязы.

Тау тёппеледе айланиган кийик,
Къараб турама туурангда.
Арпа сабанда будай баш кибик,
Ол арну эшменг аркъангда.

Къан тамырымда тохтагъынчыннга
Къанны джюрютген толкъунла,
Сени атынгы айтыб турлукъма,
Къалгъанла сабыр болсунла.

Алай а толкъун арну болса да,
Ёмюрлюк толкъун болмайды.
Кече ырахат джукълаб турсам да,
Тюрсюнюнг келиб къоймайды:

Суугъа къарасам,—сууну ичинде,
Ташха къарасам—юсюнде,
Сюймеклик кюзгю бу туююлмюдю, —
Сени кёргюзтген хар джерде?

ТИШИРЫУ ЭРКИШИНИ КЪАНАТЫДЫ

Сени ючюн джолгъа атландым:
Тюзге бардым, таугъа чыкъдым,
Къууанигандан къанатландым, —
Тиширыу эркишини къанатыды.

Сёлешсек, сен—акъыл тебе,
Тюбешсек да биз кёб керсе,
Къанатлача, къашны керсе, —
Тиширыу эркишини къанатыды.

Ашыгъама игиликге,
Башым джетед мени кёкге,
Къушла учхан мийикликге, —
Тиширыу эркишини къанатыды.

Сени кёрсем, учунама,
Учунигандан джыр джазама,
Макъам салыб учурама, —
Тиширу эркишини къанатыды.

Кирсем да мен теренине
Сюймекликни тенгизине,
Батмазма, къол берсенг меннге, —
Тиширу эркишини къанатыды.

Кёб къраллада мен айландым,
Ариуланы кёрюб къайтдым,
Ёнге джангыз сеинге айтдым:
— Тиширу эркишини къанатыды.

АЛГЪЫШ

Огъурлу болсун келген келиннге
Ол ётген джангы босагъа,
Игилик кирсин ол кирген юйге.
Къууанчдан толсун отджагъа!

Эй, сөйюмчюлюк айтыгъыз
Джууукълагъа, тенгеге,
Къууаныб, алгъыш этигиз
Бу насыблы юйюрге!

Къарачай таула бир мийикдиле,
Кёкге джетеди бойлары.
Кюеу, келин да насыблы болуб,
Узакъгъа барсын тойлары!

Таулада хауа таза болады,
Кёллери анга ушасын.
Джангы юйдеги, кюле-ышара,
Къууанч тыбырлы джашасын!

Къобанны суу таркъаймагъанча,
Ашхы адетле барсынла.
Къралгъа, халкъгъа халал урунуб,
Махтау да, сый да табсынла!

Эй, сөйюмчюлюк айтыгъыз
Джууукълагъа, тенгеге,
Къууаныб, алгъыш этигиз
Бу насыблы юйюрге!

ЛИСАН

Биринчи джаз джауум лисан
Джаугъан кюн джолда тюбедик.
Лисан джангур—огъур ышан,
Анга баш ийиб, джибидик.

Кёзлеринге мен къарасам,
Кёзлерим бла тюбей элле,
Джимджимлеча джилтин атхан,
Тахса джарыкъ бере элле,
Элияча джылтыратхан.
Къысхан джарыкъ бере элле.

Кёзлеринге къарасам мен,
Къара суудан таза элле,
Джюрекге кирирге терен
Базмай элле, база элле.

Джибисек да, инджилсек да,
Биз бир огъур кюн тюбедик,
Кёк джашнау бла, кёз джылтырау бла
Келди биринчи суймеклик.

Джерни уятхан джаз лисан
Бергенча джерге игилик,
Джаш джюреклени джашнатхан
Келди биринчи суймеклик.

Кёзлеринге мен къарасам,
Кёзлерим бла тубей элле,
Джимджимлеча джилтин атхан,
Тахса джарыкъ бере элле,
Элияча джылтыратхан,
Къысха джарыкъ бере элле.

АЙ

Сени ашырыб къайытдым юйге,
Биргеме келиб турду ай.
Мен да барама, ол да келеди,
Джолума джарыкъ атханлай.

Ай медет, къараб, бир кёрге эдинг
Сен айны джарыкъ джюрюшюн,
Ол кесин алай илеш тутаед,
Лямай тёге кюмюшюн.

Кирдим юйюмю босагъасындам,
Эшикни джаба тебрeдим:
Сени келечинг болуб келгенча,
Ай босагъада сюелди.

Сен мени къоюб къалай бараса,
Дегенча, къарайд манга ай.
Ол сюеледи эшик джанында,
Джарыкъ сакълауул болгъанлай.

Эшикни джабсам, сыйлы къонакъны
Къысдырама деб къркъама.
Сени сыйлайым, кел, мени айым:
Эшикни ачыб къояма.

Сен манга айны нек ийдинг, ариу,
Кесинг келирни орнуна?
Эшикни ачыб, къарайма айгъа,
Къарайма сени джолунга.

Айны да адам этиб селешген
Сюймеклик сингиген джюрекди.
Арнуум, бизге ючюнчю нѳгер —
Келечи неге керекди?

СЮЙМЕКЛИК ДЖАНГУР

Хауа бла келед, дейле, суймеклик,
Бир-бирде кслир джер бла,
Джылы джауумча, суймеклик джангур
Бир-бирде келед джел бла.

Джанкъылычмыса, джангылычмыса,
Мен билалмайын къарайма.
Халал сёзлеринг, марал кёзлеринг
Джюрек джаууму ашайла.

Кёк кюкюремей, джер дюнгюрдмей,
Бир-бирде джангур джауады.
Кёзюнгю байлаб, суймеклик алай
Шыкъыртсыз келиб къалады.

Бир-бирде, джилтин къауданнга тюшюб,
Шынкъарт этгенча, джандырад.
Бир кёзюуледе суймеклик ауруу
Кёб джылла бла багъылад.

Джанкъылычмыса, джангылычмыса,
Мен билалмайын къарайма.
Халал сёзлеринг, марал кёзлеринг
Джюрек джаууму ашайла.

КЕКЮРЕГИМДЕ ОТ ДЖАКЪДЫНГ

Кёкюрегимде от джакъдынг, —
Бу отмуду, шынкъартмыды?
Иярабин, тамызыгъы
Эменмиди, наратмыды?

Кёкюрегимде от джакъдынг, —
Тамызыгъы бусакъмыды?
Меннге быллай джарыкъ тёкген
Фанармыды, чыракъмыды?

Кюнюм, тюшюм тансыкълыкъда, —
Сени келюнг рахатмыды?
Эртден, ингир да биргеме,
Бу кетмезлик къонакъмыды?

Бу кесине орун этди,
Бу от туююлдю, ёртенди.
Бу отну тамызыкъчыгъы,
Ариуум, сенден келгенди.

Сен атханса, — дейди эсим, —
Кёз джилтинден тюшгенд ёртен.
Ол ёртсенде кюеме мен,
Меннге кенгден къарайса сен.

Быллай кючлю тамызыкъны,
Аз джашаб, сен къайдан табдынг?
Мени алай суймей эсенг,
Джюрегимде нек от джакъдынг?

От алыргъа да келелле,
Сен да, ариу, бир келсенг а,
Муну кёсеюнден алыб,
Быллай от этиб кёрсенг а.

СЮЙМЕКЛИГИМ ГИТЧЕ БОЛСА

Суймеклигим гитче болса,
Таш тюбюнде джашырырем,
Ташча, тёзюб, таша тутуб,
Ёмюрюмю ашырырем.

Суймеклигим гитче болса,
Кёзлеу сууда тутар эдим,,
Алтын чабакъ кибик кёрюб,
Суу тюбюнде сакълар эдим.

Сүймеклигим гитче болса,
Ууучума джыяр эдим,
Мен, бир джаннга сёздирмейин,
Тахса этиб, джашар эдим.

Сүймеклигим ёстенди да,
Мен, билдирмей туралмайма.
Джюрегиме сыйынмайды:
Сеннге айтмай болалмайма.

Сүймеклигим гитче болса,
Мен ачмайын кёяр эдим...

КЕЗЛЕРИНГИ ДЖУЛДУЗЛАРЫ

Къарамларынг тас болсала
Ол ариу кёзлерингден,
Неда бир кюн азайсала,
Излеме да кёр менде.

Джетмей къалса кёзлерингде
Джулдузларынгы саны,
Джашырмайма тахса сенден:
Мең алгъанма аланы.

Ай да кюнден алад джарыкъъ:
Ансыз кюмюш болалмаз.
Айтама мен санга ачыкъъ:
Мурат сенсиз толалмаз.

Мен аланы, алгъанлыкъгъа,
Джол юсюнде атмайма,
Неда, элтиб джармалыкъгъа,
Багъа къошуб сатмайма.

Урлагъанымы джашыра
Билмейме: кеч, тилейме.
Ол джулдузладан мен чыракъъ
Этиб, сени излеyme.

Сенден алгъан джулдузладан
Джау чыракъла этеме,
Аланы нюр джарыгъында
Сени къараб кёреме.

Къарамларынг тас болсала
Къабагъынгы ичинден,
Неда бир кюн азайсала,
Излеме да кёр менде.

ДЖАРСЫУ

Къанатлы да ахсынады,
Къанат тюгюн тас этсе,
Терек да ынгычхайды,
Чапырагъын тюшюрсе.

Булут да джыламсырайды,
Тамчылары акъсала,
Таш къая да ачыйды,
Бурхусун къобарсала.

Джарсыйма, зыраф кетселе
Мени джазыу кюнлерим.
Сен а неге бош иесе
Джылларынгы, суйгеним?

КЪЫЗЫЛ ТАНГЛА

Окибизге да бирден келеди
Танг, бояуларын юлешиб,
Башха къызлагъа къараялмайма,
Джюрегим санга илешиб.

Кел, кел, ариуум, сен таукел атлаб,—
Сени багъалы кёрюме.
Къызыл къанатлы тангладап алыб,
Хар кюнде бир Кюн берирме.

Джюрюр джолунга мен кенг джайым
Танглапы алтын этегин,
Сени сагъынса, зауукъ этеди
Тансыкълаб тургъан джюрегим.

Кече тюшюмде былай кёргенме:
Сени бла таугъа ёрлесп,
Къая башындан мен кюнню алыб,
Сени къолунга береем.

Тау тёппеледен сен аууб кетдинг,
Ол джарыкъ кюнню нюрюнде.
«Бу бизни насыб юлюшюбюздю»,—
Дегенем сеннге тюшюмде.

Ненча кюн батды, ненча танг атды,
Къызыл къанатлы тангларым,
Аджашдырмайын туталамылла
Мен берген кюнню къолларынг?

Ол кюнню энчи этме, ариуум,
Мени бла юлеш джарыгъын.
Ишим, тюшюм да, кечем, кюнюм да
Сен—мени джашау чырагъым.

Кел, кел, ариуум, сен таукел атлаб, —
Сени багъалы кёрюрге,
Къызыл къанатлы тангладан алыб,
Хар кюнде бир Кюн берирме.

ДЖЫЙЫРМА БИР ДЖАЗ

Джыйырма бир джаз, джыйырма бир джаз.
Джыйылыб, оноу этдиле:
— Суймеклик кезюу сениге джетгенди,
Суй энди аны. — дедиле.

Кюнюм булутда, тюнюм умутда,
Тюшюмде хама ниджиулюк.
Сен менге къуанч берлик тюл эсенг,
Неге къыйнайса, неге къыйнайса,
Неге къыйнайса, суймеклик?

Джыйырма бир къач, джыйырма бир къыш,
Айтдыла манга орайда.
Санга, суймеклик, мен къор болайым,
Айырма мени нанымдан.

Кюнюм булутда, тюнюм умутда,
Тюшюмде хаман инджиулюк.
Сен меннге насыб берлик тюл эсенг,
Неге кыйнайса, неге кыйнайса,
Неге кыйнайса, суймеклик?

ДЖАБАЛАКЪ

Кимле эсе да мамукъ сабанны
Джайгъанча, мийик чыгъарыб,
Джауады, джауады шош джабалакъ,
Кёкню, джерни да агъартыб.

Джабалакъ джауса, мен къууанама,
Тамблагъы битим кёрюнюб,
Джауады, джауады акъ джабалакъ,
Джарыта мени кёлюмю.

Къалай сейирди акъ къанатлы къыш,
Хауада эркин учады.

Джауады, джауады джаз джабалакъ,
Джюрюр джолланы джабады.

Бир-бирде ушакъ этгенге ушайд,
Ташха, терекге олтуруб.
Джауады, джауады шош джабалакъ,
Акъ кьуудан джерни толтуруб.

Къар джулдузчукъла ссейир-тамаша,
Джылтырай, кёзню алдайла.
Джумушакъ къардан камсык сабийле
Къар джуммакъ этиб ойнайла.

Джауады, джауады акъ джабалакъ,
Титилген кибик булутла.
Бу тазалыкъдан джюрск учунуб,
Тууалла ашхы умутла.

КЕЗЛЕУЛЕ

Сени кёзлеринг—джылы кёзлеуле,
Къараб турургъа тёзмейме.
Эки кёзюмю къаматаса да,
Мен башха джукъну кёрмейме.

Сени кёзлеринг—джылы кёзлеуле,
Джан тамырымы джууалла.
Ол кёзлеуледен мени кёлюмде
Тенгиз толкъунла тууалла.

Сени кёзлеринг—джылы кёзлеуле,
Тенгиз шоркъада ойнагъан,
Къалай къыйынды суймеклик тенгиз,
Чайкъаб, джашаргъа къоймагъан.

Сени кёзлеринг—джылы кёзлеуле,
Хар бир тамчысы—джан дарман.
Кёзлеулерингден бёлсенг кёлюме,
Юлюш этерме джанымдан.

УМУТ

Заман бизши тюбешдирди,
Сени меннге илешдирди.
Зар кёзлени заранлары
Арабызны тик этдирди.

Унут да кьой, дейди эсим,
Унут аны, унут, унут.
Ийнан, сени унутургъа
Кьоймайд джюрек, кьоймайд умут.

Ортабызда армау булут
Кторар, джылы аяз уруб.
Сен ёрюб, ачыууму
Мен нутдум, сен да унут.

Бурун кибик джюрек таза
Болуб, меннге билек узат:
Бизни сынаб, насыб джулдуз
Башыбыздан къараб турад.

Сен да умут джулдузунгу
Джулдузума кьош нёгерге,
Эгиз джулдуз болуб, бизге
Джарыкъ джансын экибизге.

Унут да кьой, дейди эсим,
Унут аны, унут, унут.
Ийнан, сени унутургъа
Кьоймайд джюрек, кьоймайд умут.

САГЪЫШ

— Сени бла бирге тюшюмде
Тебсеб чыкъдым мен тангига,
Бу тюш неге кёрюпеди? —
Деб сораса сен манга.

Тюшюнгде неге излейсе,
Суймей эсенг тюнкю? ?
Мени бла неге тепе
Сен ырахат тюшюнде?

Нек кьозгъайса сен джюрекни
Сау болмазлыкъ джарасын:
Сени джауунг да джууабсыз
Суймекликни сынасын.

Ах, тюшюнг байлау болалмаз
Мени джюрек джарама.
Айтчы сез ахыр сёзюнгю:
Мен тынгылаб турама.

Тюшюнгде неге излейсе,
Суймей эсенг тюшюнгде?
Мени бла неге тепсейсе
Сен ырахат тюшюнгде?

КЪАРГЪАМА МЕНИ

Тейри джарыгъы джерге джагъылыб
Келгенча, джылы тюбеенг,
Узакъ джерледе мени сагъыныб,
Алгъышлыкъ салам иенг.

Сен сѣкме мени, къаргъама мени,
Мен билиб, джокъду терслигим:
Сен кѣкден тюшген джулдуз болсанг да,
Къабыл кѣрмейди джюрегим.

Кѣк чартлагъанча, алай къаргъайса
Дейдиле меннге тийренгде.
Къаргъышха орун къалай табаса
Ол мени суйген джюрекде?

Сеннге ашхылыкъ, меннге игилик —
Бизни джолубуз башхады.
Барды дуньяда сени сюррик,
Сени сайларыкъ алдады.

Сен сѣкме мени, къаргъама мени,
Мен билиб, джокъду терслигим:
Сен кѣкден тюшген джулдуз болсанг да,
Къабыл кѣрмейди джюрегим.

БЕШИК ДЖЫР

Рахат джукъла, балачыкъ,
Этме къайгы не сагъыш,
Тынч джукъласанг, хар кюнде
Сен ёсерсе бир къарыш.

Бала, бала, бёлейим,
Бала, бала, бёлений,
Балачыкъны ёсдюрдюб,
Мен хайырын кёрейим.

Джукълайдыла тау башла,
Булутлагъа чырмала,
Сен да джукъла, балачыкъ,
Бешигингде чайкъала.

Кёз кысалла джулдузла,
Кёкде дарий тёшкде,
Джукъла, балам, тынчайыб,
Сен да мамыр бешикде.

Суу зарандан сакълайды
Бешигингде чокъуракъ,
Къонгураучукъ зынгырдай,
Джашау джолгъа чакъырад.

Тобукъ джастыкъчыгъынгы
Джылтырайды кюмюшю,
Джукъла, мени алтыным,
Мени насыб юлюшюм.

Уллу болсанг, кюч алыб,
Джигитлеге ушарса,
Бир кюн чыгъыб арбаздан,
Акъ кьушчукъча, учарса.

Ата джуртха джарарча,
Керти улан болурса.
Кёрюб болмай терсликни,
Сен тюзлюкню кьорурса.

Учсун сабан чыпчыкъчыкъ
Бешигинги башында,
Толсун ана алгъышым,
Балам, джашау джолунгда.

Бала, бала, бёлейим,
Бала, бала, бёлсейим.
Балачыкъны ёсдюрюб,
Мен хайырын кёрейим.

АКЪ КЪАНКЪАЗ КЕК ТОЛКЪУНДА

Къач келгенлей, тау кёл таза болады,
Ачылыб, ханс арытыб кёл джагъа.
Бир акъ къанкъаз кёлде джюзюб барады,
Толкъунда, къар джуммакъча, агъара.

Кёксюл кёлден назик таууш чыгъады:
Джырлаймыд, джырлаймыды акъ къанкъаз?
Бу кёзюуде сау джюрекни алады
Сейирлик сүймекликча бир ауаз.

Акъ къанкъаз а къанат къагъыб ойнайды,
Зауукълукъ джан салады толкъуннга,
Акъ аркъасын, акъ ёшюнюн чайкъайды,
Кюмюш суу чача субай санына.

Кёксюл кёл да, ол тохтаса, тохтайды,
Къанкъазны сайлагъанча нёгерге.
Акъ къанкъаз а суу кюзюге къарайды,
Кесини ариулугъун кёрюрге.

Джел, аяз да шошлукъ, шатлыкъ берелле,
Мийикден кюн къарайды ыйнакълаб,
Суу тамчыла, мынчакълача, тюшелле,
Ингичге акъ бойнундан джылтыраб.

Башын салыб кѣанатыны тѹбѹне,
Кесини джюрегини кѣатына,
Бош хауада, акѣ кѣайыкѣча, силкинс,
Акѣ кѣанкѣаз джюзеди кѣк толкѣунда.

Акѣ кѣанкѣаз джюзеди кѣк толкѣунда.
Баш урад ариулукѣгѣа наз, нызы.
Бешикдеча, шош чайкѣалад акѣ кѣанкѣаз —
Кѣк кѣлнѹ суу сураты, акѣ кѣызы.

Кѣайыкѣчыкѣча, ол тынч джюзѹб келеди,
Джюрскни толтурады бир ауаз:
Манга сейир тѹшдеча кѣрѹнеди
Кѣк толкѣунда чайкѣалгѣац акѣ кѣанкѣаз.

КѣАЧХЫ ТУРНЛА

Кѣайры кетиб барасыз
Сиз, турнала, тизилиб?
Ючгѹл болуб сафыгѣыз,
Кѣк хауада сѹзѹлюб?

Турнала, ой, турнала,
Сиз мингмегиз, джюзмегиз?
Джюрек кылыны юзгенча,
Джибигизни юзмегиз!

Джол усталыкъ этеди
Тамадагъыз—ал турна,
Джыйгъанд сизни, ёлчелеб,
Узун джибни сафына.

Тубан тыйыб, джел уруб,
Кёзю къандан толса да,
Баш турна алда барлыкъды,
Джол азыгъы болса да.

Туугъан джуртха тартады
Табигъатны кылыгъы,
Турна джюрек сезеди
Джылы джерни кырдыгын.

Кёрюнетте кёзюне
Кёлле, джашил къамишле,
Кёзюи кърау басса да,
Кёл этеди сюрюуге.

Джуртларында сакълайла
Сууумагъан уяла,
Ол себебден учалла
Джылы джерге турнала.

Турнала, ой, турнала,
Сиз мицмегиз, джюзмегиз,
Джюрек кылыны юзгенча,
Джибигизни юзмегиз!

ЧАЙКА

Сени таза кёл ашаб,
Джаратханды табигъат.
Кесинге да тамам таб
Алагъанды ариу ат.

Чайка, чайка, ариуджап,
Акъ къанатлы, акътамакъ,
Игиликге чакъыргъан
Къанатчыкъларынгы къакъ.

Кёк толкунда акъ чабакъ,
Кёк дарийде акъ чоллакъ,
Сени бла суу алышмакъ
Оннайд тенгиз чокъуракъ.

Къанатларынг керилиб
Кёкню энсиз кенгинде,
Джангы чыкъгъан ай кибик,
Агъараса кёкледе.

Кёкде учуб ойнагъан,
Тенгизледе джюзюучю,
Джер бла сууну байлагъан
Сен огъурлу суюмчю.

Кеме къайтса узакъдан,
Сен аллына барыучу,
Тенгизчиге джагъадан
Юйлю хапар айтыучу.

Сен, огъурлу къанатлы,
Лула джерни эм кёкню,
Кир этсенг да къанатны,
Тазалай тут джюрекни.

Сен тамаша, сейирлик,
Къанат тюгюнг джумушакъ,
Джюрегими берсейим,
Къанатынга мийик такъ.

КЮН ДЖАРЫКЪ

Кюнден джарыкъ тюшеди,
Къумач тобча, чулгъаныб,
Тау да, тюз да алалла
Андан юлюш, сукъланыб.

Кюнден джарыкъ тюшеди,
Парча кибик джылтыраб,
Чыкъ тамчыла тёнгерей.
Чапракъладан, къалтыраб.

Кюнден джарыкъ тюшеди,
Джерге джабыу джайгъанча,
Тереклени, ханслапы
Джашнатыб, джан салгъанча.

Кюнден жарыкъ тюшеди,
Чөплеу башны уята,
Кюнню кёзю ийнакълаб,
Джюреклени джылыта.

ДЖАЗ

Джаз келгенинде, Джер—амма,
Джюн кълалаула кибик, тизиб,
Кёклени этеди джасанма,
Булут билезикле юзюб.

Кълалай кёбдю ариу джазны
Санаусуз хазнасы, джюгю:
Джабханды сыртны, сабан ызны
Джашил халысы эм тюгю.

Чарс этеди джашил къланы
Ханс амда терек ёзекде,
Береди джюрюшю аны
Хар бир ёсюмге чирчикле.

Кёб бояулу гокка хансны
Тёгеди къара топракъ,
Барына да ташыйд ашны
Джашил къапталлы чапракъ.

Джер, джангырыб, джап-джашил болуб,
Кенг джайгъанды этеклерин.
Терекле, бурмачач болуб,
Ийгендиле джетеклерин.

Аладап юлгю алалла:
Ёсдюребиз деб чачларын,
Лисан джангургъа туталла
Сабийле джалап бапларын.

Эки аягъын джерге тиреб,
Джим-джим джытырайд жанкъылыч:
Огъурлу джаз боллукъду деб,
Сабанчы да этед аягъыш.

Эки аягъын джерге тиреб,
Сюелиу болмаса да тынч,
Джангы туугъап тайчыкъ кибик,
Къалтырай турад жанкъылыч.

БАШЛАРЫ

Мени джырым	5
Насыбха атлам	7
Мийик ёлче	8
Насыблы сан	9
Ленинни кьолу бла	11
Ленинни мавзэлейинде	12
Совет джуртум	16
Алтын китаб	18
Госсия	21
Совет Союзуу Джигити Къасайланы Османнга	23
Туугъан джер	25
Таулу солдатны джыры	26
Емюрлюк от	28
Бухенвальд кьонгурау	29
Джукълаб тургъан суудан тилек	31
Джанкылычдан чынгау	32
Кюн	34
Кюн тутулгъанында	35
Куба	37
Украинагъа	39
Къазахстан	42
Татарстан	44
Салам, Абхазия!	46
Карачаевск—шохлаукъ шахар	47
Карачаевск-Брацигово	48
Нарсана	49
Доммай	51
Шамшахар	52

Эгиз төбеле	53
Тенгиз	54
Ата бараза	57
Чаякчычыла	60
Джулдузла	61
Джайлыкъда	62
Малчыланы байрамы	64
Мамматлыкъ	65
Акъбоз ат	66
Кюйюз сокъган кызыны джыры	68
Маммат	70
Джюрюш	71
Мен ишлерге сюеме	79
Пушкинге	73
Лермонтовчу джамчысыны къанаты	75
Маяковскийни бешиги	77
Ана тилим	79
Анам	80
Насыбны къанатлысы	82
Джыл тогъайла	87
Таулу тиширыу	89
Кёз гинджи	91
Мени джылларым	92
Къууанч	93
От	94
Къутхарыучу ат	94
Башланыб, алай а джазылыб бошалмай	96
Мурат	97
Заманны толкъунунда	99

Сакълайма	102
Биринчи къарылгъачла	104
Сукъланыу	105
Тау ашхамла	106
Алтын джумарыкъ	107
Архыз джулдузла	108
Сени кёргюзтюб тургъан кюзгю	110
Тиширыу эркишини къанатыды	111
Алгъыш	112
Лисан	114
Ай	115
Сюймеклик джангур	117
Кёкюрегимде от джакъдынг	118
Сюймеклигим гитче болса	119
Кёзлеринги джулдузлары	120
Джарсыу	122
Къызыл тангла	122
Джыйырма бир джаз	124
Джабалакъ	125
Кёзлеуле	126
Умут	127
Сагъыш	129
Къаргъама мени	130
Бешик джыр	131
Акъ къанкъаз кёк толкъунда	133
Къачхы турнала	134
Чайка	136
Кюн джарыкъ	138
Джаз	139